

F 161.

1969

31321

ELLENŐRIZVI

XVI. ÉVFOLYAM

BUDAPEST, 1941 JANUÁR HÓ

1. SZÁM.

MAGYAR POSTA

SZERKESZTI ÉS KIADJA A M.KIR. POSTAVEZÉRIGAZGATÓSÁG MEGBIZÁSÁBÓL A M.KIR. POSTA JOGÁSZ-ÉS MÉRNÖK TISZTVEISELŐI ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁGA.

FŐSZERKESZTŐ: Dr.FORSTER KÁROLY M.KIR.POSTAFŐIGAZGATÓ

FELELŐS SZERKESZTŐ:

Dr. PÁZMÁNY ÖDÖN
M. KIR. POSTATANÁCSOS

TÁRSZERKESZTŐ:

RÁKOSI GYÖRGY
M. KIR. POSTAMŰSZAKI TANÁCSOS

1972/73

A keleti és erdélyi postaszervezés naplójából.

Írta: dr. Pálfi Sándor m. kir. postafőtiszt.

L'organisation des postes sur les territoires de l'Est et de Transylvanie.
Par M. Sándor Pálfi, Commis principal de poste.

L'auteur donne un résumé des travaux effectués sur les territoires récemment rattachés en vue d'organiser le service postal hongrois. A ce but, des Directions spéciales ont été créées avec des commissaires organisateurs. Le devoir de ces commissaires consistait, de mettre en fonction les bureaux de poste. La plus grande difficulté de l'organisation s'est présentée à pourvoir les nouveaux bureaux du personnel nécessaire et à assurer au service postal le nombre suffisant des moyens de transport pour la transmission du courrier. En achevant leurs activités les Directions spéciales ont rendu place à deux nouvelles Directions régionales dont l'une fonctionne à Nagyvárad, l'autre à Kolozsvár.

A „Magyar Posta“ mult év október havi számában dr. Dancsák Gyula m. kir. postasegédtitkár „A visszacsatolt keleti és erdélyi országrészek postai szervezési szolgálata“ című cikkében ismertette már a második bécsi döntőbíróági ítélet következtében a m. kir. postára hárult feladatokat és az ezek megoldására létesített ideiglenes jellegű postai szerveket. Megelégedéssel láttuk a cikkből, hogy a m. kir. postát nem érték váratlanul az események. A körütekintő és módszeres előkészület tette lehetővé a szervezés munkájának tervszerű és oly gyors előrehaladását, hogy a cikk az akkor rendelkezésre állott adatok alapján már a szervezés első részének sikeres befejezéséről is számot adhatott.

Az azóta eltelt idő alatt a szervezési szolgálat célját elérte, szervei felszámolták. Ma már a visszatért terület egygyefferott a Csonkaországgal s a

postai igazgatás szempontjából a kolozsvári és a nagyváradi kerületi postai igazgatóság között oszlik meg. Úgy gondolom azonban, hogy nem lesz teljesen érdektelen, ha alábbiakban kissé részletesebben és az időbeli történések sorrendjében — mondjuk naplószerűen — ismertetem a szervezés figyelemre-méltóbb eseményeit.

*

Amikor 1940. évi augusztus hó 30-án a bécsi döntőbíróági ítélet elhangzott, határozott formát öltöttek azok a feladatok, melyekre a postavezérigazgatóság az 1938. és 1939. évi országgyarapodások alkalmával szerzett tapasztalatok felhasználásával már hosszabb ideje készült. A keleti és erdélyi országrészek postaszervezési feladata azonban nemcsak a megszervezendő terület nagyobb volta, hanem a terület kedvezőtlen adottságai miatt is az eddigiéknél jóval nehezebbnek ígérkezett. Csak tekintsünk rá a térképre, mindjárt látni fogjuk, hogy ennek a háromszög alakú területnek, mely csúcsával délkelet felé mutat s legrövidebb oldalával támaszkodik a Csonkaországra, mennyire kedvezőtlenek a közlekedési lehetőségei. Ehhez még hozzájárult a bevonulás gyors üteme s az, hogy a Székelyföldre Szatmárnémetin, illetőleg Máramarosszigetről kiindulva Besztercén át kellett bevonulni, mert a kolozsvári zónát a románoknak csak ezt követőleg kellett átadniuk.

Éppen ezekre a nagyobb szabású feladatokra való tekintettel a postai és távközlési szolgálat megszervezésére külön postai szerv, a már ismertetett „a m. kir. postavezérigazgatóság keleti szervezési osztálya“ (röviden: „Szervosz“) létesült.

A Szervosz a bécsi döntés napján alakult meg s azonnal átvette a szervezés előkészített anyagait. Még augusztus 30-án intézkedett, hogy a szervezésre kijelölt személyzet útrakészen álljon. Ugyancsak még ezen a napon utasította a m. kir. posta értékcikkraktárát és anyagszertárát, hogy a visszacsatolandó hivatalok számára már előre elkészített és értékcikket, üzemi anyagot, valamint nyomtatványokat tartalmazó úgynevezett típuscsomagokat továbbításra készítsék elő. Az előkészület dícséretére szolgáljon, hogy a megindulásakor mintegy 300 értékcik- és 1032 darab üzemi anyag- és nyomtatványtípuscsomag volt készen. Utóbb még 400 értékcik- és 330 darab üzemi anyag típuscsomagot kellett készíteni.

A Szervosz, amint a felvonuló hadseregek működési területe megállapítatott, vagyis augusztus hó 31-én, felállította az ezekkel együttműködő szervező postai igazgatóságok (Szervigok) keretét. A 1. hadsereg területére az I. Szervig, melynek székhelyéül Marosvásárhely jelöltetett ki, a 2. hadsereg területére pedig a II. Szervig Kolozsvár székhellyel kapott hatáskört. A 3. hadsereg területére Máramarossziget székhellyel szervező postai igazgatósági kirendeltséget állított fel s ezt a II. Szervig alá rendelte. Ugyanakkor kijelölte a hivatalok átvételét és megnyitását végző szervező biztosi csoportok vezetőit és biztosait. Az I. Szervig területére 4, a II. Szervig területére pedig 5 biztosi csoport alakított. Ugyancsak még ezen a napon intézkedett a felállított új szervek bélyegzőkkel, írógéppel, nemzetiszínű karszalaggal stb. való ellátásáról.

Ezután elkészültek a bevonulás ünnepi hangulatát hirdető „Visszatért” keletbélyegzők; a IV. oszt. postamesteri hivatalok kivételével a többi hivatal részére, a kerékrendszerű keletbélyegzők s a forgalom nyombani megnyitásához szükséges ajánlási és egyéb ragjegyek. Ugyanekkor a hivatalok részére beszerezett a Szervosz a Kormányzó úr 400 darab arcképét, s a szervező biztosok és személyzetük biztonsága érdekében 158 pisztolyt és megfelelő számú töltényt igényelt. Intézkedett továbbá aziránt is, hogy a kirendelésre kijelölt és MÁV. arcképes igazolvánnyal nem rendelkező személyzet azonnal elláttassék postai igazolójeggyel. Ugyanekkor tétetett javaslat a Szervosz, a Szervigok és a bizsopok ügyrendjének katonai részről való kiadására. Továbbá számolva azzal, hogy a román posta a kiürítéssel a postahivatalokat szállító eszközeitől megfosztja, kellő számú kerékpár és kézikocsi készenléte helyezése, illetőleg megrendelése iránt még ezen a napon szintén intézkedés történt.

Amikor a Szervosz szeptember hó 2-án a bevonulás rendjéről értesülést kapott, a nyíregyházi kiinduló állomásra szeptember 4-iki jelentkezéssel 44 kincstári és 29 postamesteri alkalmazottat távbeszélőn, illetőleg távirat útján rendelt ki. Ugyanekkor kirendelt szeptember 4-iki jelentkezéssel Husztra 29 kincstári és 15 postamesteri alkalmazottat. Majd folytatólagosan kirendelt szeptember 5-iki jelentkezéssel Nyíregyházára 31 kincstári és 23 postamesteri alkalmazottat, Törökszentmiklósrá pedig 80 kincstári és 15 postamesteri alkalmazottat. Az ezután következő napok mindegyikén az előnyomulás ütemének és az ezzel kapcsolatos személyzeti szükségletnek megfelelően napi átlagban 70 alkalmazottat vezényelt ki a visszacsatolt területre.

Ezek mindegyikét „Nyílt rendelet”-tel, „Menetlevél”-lel és 100—100 pengő utazási előleggel látta el. Ilymódon a szervezési ideje alatt 2250 darab Nyílt rendeletet és kereken 1600 darab Menetlevelet bocsátott ki. A postai szervezésre igénybe vett személyzet száma pedig meghaladta az 1500-at.

Szeptember 3-án a Szervigok a Budapesten való megalakulásra és a szervező biztos csoportok (bizsopok) indulásra való előkészítésére kaptak utasítást. A Szervigok feladata volt, hogy a biztos csoportok vezetőit és a szervező biztosokat kioktassák, beosszák és felszerelésükről, valamint a kijelölt induló állomásukra való felvonulásukról gondoskodjanak.

Szeptember 4-én mindkét Szervig a 9 biztos csoporttal, illetőleg 45 biztossal, 10 személygépkocsira és 8 tehergépkocsira rakodva, elindult Nyíregyházára. Közülük a II/1. biztos csoport Törökszentmiklóson várta be a nagyváradi bevonulást, míg a II/5. biztos csoport tovább haladt Husztra, hogy onnan szeptember 5-én Máramarosszigetre vonuljon be. Noha a m. kir. posta a nélkülözhető személy- és tehergépkocsikat a szervezés rendelkezésére bocsátotta, különösen a tehergépkocsik már a felvonulásra is kevésnek bizonyultak. Ez könnyen érthetővé válik, ha megfigyeljük az egyes biztos csoportok legszükségesebb rakományát:

I/1. bizsop.: 68 típuscsomag, 12 darab takarópokróc, 57 darab levélsekrény, 68 darab hivatali címtábla, 20 darab nemzeti zászló. Az I/2. bizsop.: 32 típuscsomag, 22 levélsekrény, 30 hivatali címtábla, 15 nemzeti zászló és

32 takarópokróc. Az I/3. bizsop.: 48 típuscsomag, 45 címtábla, 47 levélszekrény, 20 nemzeti zászló és 15 takarópokróc. Az I/4. bizsop.: 48 típuscsomag, 40 címtábla, 40 levélszekrény, 20 nemzeti zászló, 10 takarópokróc. A II/1. bizsop.: 48 típuscsomag, 48 címtábla, 10 takarópokróc. A II/2. bizsop.: 58 típuscsomag, 55 címtábla, 10 takarópokróc, 3 levélszekrény. A II/3. bizsop.: 104 típuscsomag, 80 címtábla, 10 takarópokróc, 61 levélszekrény, 20 nemzeti zászló. A II/4. bizsop.: 84 típuscsomag, 60 címtábla, 10 pokróc, 39 levélszekrény. A II/5. bizsop.: 32 típuscsomag, 17 levélszekrény, 27 címtábla, 17 nemzeti zászló és 10 takarópokróc. Ezenkívül a biztosi csoportvezetők egyenként 15.000 pengő összegű váltópénzt is vittek magukkal 100—100 pengős zacskókban. Szállítani kellett továbbá a személypoggyászokat is.

Sajnos, a rendelkezésre álló gépkocsik elégtelensége miatt a már átvett rakomány egy része visszamaradt s azok utanszállítása és az érdekeltekhez való eljuttatása ezekben a lázas tevékenységű napokban a kedvezőtlen szállítási lehetőségek mellett igen nagy feladatot rótt a Szervigokra. Ezt még nehezebbé tette, hogy a bevonulásra kijelölt hadseregek felvonulásában bekövetkezett változások miatt az I/2. biztosi csoport az eredetileg kijelölt nyíregyházi indulási állomásról, az I/1. biztosi csoport pedig Szatmárnémetire történt bevonulása után Máramarosszigetre vonult, hogy hadseregcsoportjához csatlakozva onnan folytassa útját. A személygépkocsikban mutatkozó hiány még a záróvonal átlépése előtt enyhült, mert a katonai parancsnokságok 36 honvédelmi célra igénybe vett magánszemélygépkocsit bocsátottak a biztosi csoportok rendelkezésére. Tehergépkocsiban azonban mindvégig nagy szükség mutatkozott s ez érezhető mértékben lassította a szervezés ütemét. Egyébként a posta gépjárművei közül 18 személygépkocsi és 16 tehergépkocsi a szervezésben mindvégig résztvett.

A szervező biztosok a szervezés eredményét naponként táviratilag jelentették. A Szervosz a táviratok alapján napi összefoglaló jelentést adott ki, amelyben a hivatalos szerveket és a sajtót a postaszervezés előrehaladásáról részletesen tájékoztatta.

Szeptember 6-iki jelentésében már közölte, hogy Máramarossziget 1. és 2. Szatmárnémeti 1. és 2. számú, valamint a nagykarolyi kincstári postahivatalok a szeptember 5-iki bevonulási napon újból bekapcsoltatták a magyar posta vérkeringésébe. Ugyanezen a napon a Máramarosszigetre bevonult II/5. biztosi csoport a 3. hadsereggel való együttműködés fenntartása érdekében a II. Szervig kirendeltségévé alakult át.

A Szervosz ezekben a napokban állandó éjjeli szolgálatban és mindenre kiterjedő figyelemmel gondoskodott a személyzet utánpótlásáról. Ügyelni kellett a szervezésre igénybe vett személyzetenek az igazgatósági kerületekből való egyenletes elvonására, valamint arra, hogy a napi csoportokban a posta és távközlés különböző ágaiban szakképzett személyzet mindig arányosan képviselve legyen, s hogy a nemzetiségi területre kerülő személyzet a kisebbségi nyelven beszélők közül kerüljön ki. Szeptember hó 6-án megnyiták a Nagyvárad 1., 2., 3. számú kincstári postahivatalok. Ezen a napon kellett intézkedni, hogy a Kolozsvárra és környékére kijelölt személyzet ne az eredeti terv szerint Nyíregyházán, hanem Nagyváradon keresztül vonuljon előre.

Szeptember 7-én az I. Szervig Szatmárnémetibe és a II. Szervig Nagyváradra tette át székhelyét. A megnyitott hivatalok száma pedig 20-ra emelkedett.

Szeptember 8-án az I. Szervig Besztercén állomásozott. A II/5. biztosi csoport (II/2. Szervigkir.) ezen a napon befejezte Máramaros vármegye szervezését, s 3 biztosát átadta a II/4. csoportnak. A területüket még el nem ért I. Szervig biztosi csoportok is segítették a szervezést, s e napon 21 hivatalt nyitottak meg.

Szeptember 9-ével a Szervosz futárszolgálatot rendezett be, mert a távközlési szolgálat nagy nehézségekkel küzdött s így a hírközlés igen hiányos volt. A hegyes vidékeken működő biztosi csoportok napi jelentései nem érkeztek be. Egyébként a szeptember 9-ig megnyitottak jelentett hivatalok száma 71-re ugrott fel.

Szeptember 10-én újabb 17 hivatal nyílt meg, azonban az I/1, 2, 3 és 4 biztosi csoportokról semmi hír nem érkezett. A már megnyitott máramaros-vármegyei szurdoki postahivatalt meg kellett szüntetni, mert a község szegénysége folytán az adminisztrátor sem szállást, sem élelmet nem kapott.

A megnyitott hivatalok a postai forgalmat a táviró-, távolsági távbeszélő- és pénzforgalom kivételével haladéktalanul felvették. Csomagot azonban csak 5 kg. súlyig lehetett feladni.

Szeptember 10-ével megnyílik Marosvásárhely 1., 11-én pedig a Kolozsvár 1. számú hivatal. Szeptember 11-én már 117 postahivatal működik. Mindkét Szervig elfoglalta székhelyét. Ezen a napon az Iza völgyében 61 km-es útvonalon megindul az első hosszabb postai közúti járat. Szeptember 12-én reggel 8 órakor befut Kolozsvárra az első magyar mozgóposta. Ezen a napon újabb 31 hivatal nyílik meg s már 148 hivatal működik. A beérkezett jelentések szerint, a hivatalok sokhelyütt földes, primitív helyiségekben vannak elhelyezve, igen elhanyagoltak. Nagyon sok postahivatalt a románok teljesen kifosztottak. Kolozsvárról a románok valamennyi postai gépkocsit elszállították.

Szeptember 14-ig a megnyitott hivatalok száma 181. Az I. Szerviggal és biztosi csoportjaival még mindig nincs összeköttetés. Ezt nélkülözzük még szeptember 16-án is. Szeptember 16-án mégis 233 megnyitott hivatalról tud a Szervosz. Szeptember 17-én a működő hivatalok száma 259-re emelkedik. A biztosi csoportok a rossz utakon nehezen közlekednek és sokat nélkülöznek. A személyautók egymásután mennek tönkre.

Szeptember 18-án a megnyitott hivatalok száma 282. Ezen a napon megnyílik a postatakarékpénztári csekk- és takarékforgalom. Szeptember 19-ével a működő kincstári hivataloknál megnyílik a mindét irányú utalvány- és utánvételi szolgálat és Budapest—Marosvásárhely között rádió-távíróösszeköttetés létesül. Ezen a napon a megnyílt hivatalok száma 310-re emelkedett. Szeptember 20-án a Szervosz utasítást ad a távbeszélő-előfizetők névsorának hivatalonként való összeállítására, az 5 leies érmére működő pénzbedobós nyilvános távbeszélő készülékek leszerelésére, s a rádiókészülék tulajdonosok összeírására. Küldi a Szervosz az átvett volt román postaalkalmazottak és

nyugdíjasok járandóságára vonatkozó körrendeletét. Egyre több új mozgópostát rendezett be.

Szeptember 21-én körrendeletben intézkedik a Szervosz a volt román postaalakalmazottak vasúti menetkedvezménye iránt, s rendezi betegségi biztosításukat. E napon a megnyitott hivatalok száma 363.

Szeptember 22-én az I. Szervig jelenti, hogy a hivatalok átvételét befejezte. A Szervoszban is megszűnik az éjjeli szolgálat s csak este 21 óráig tart a munka. Szeptember 23-ig 393 hivatalt nyitottak meg a szervező biztosok. A Szervosz a beszolgáltatások és ellátmányok szempontjából kijelöli a gyűjtő-postahivatalokat. Bevezeti a teljes utalvány- és utánvételi forgalmat. Intézkedik, hogy a román levélsekrényeket mindenütt cseréljék ki. Szabályozza a postamesteri hivataloknál a személyi, dologi és üzemi kiadások elszámolásának módját.

Szeptember 24-ével a hivatalok átvétele és megnyitása általában befejezést nyert. E napon már 410 hivatal működik s a szervező biztos csoportok bevonulnak a Szervigok székhelyére. Most már csak alkalmoszerűen nyitnak meg hivatalokat, főleg olyan magyar nemzetiségű községekben, ahol a románok a korábbi magyar hivatalokat megszüntették. Az egész területen megindult a mozgópostai szolgálat.

Szeptember 27-én a megnyitott hivatalok száma 426-ra emelkedik. A Szervosz rendelkezik a magánértékcikkárusok részére engedély-okiratok kiadása iránt. Megnyílik a távolsági magántávbeszélő forgalom. Szeptember 28-án már 429 postahivatal működik és megnyílik a magántávíratforgalom is. Ugyanakkor intézkedik a Szervosz a postamesteri hivatalok legszükségesebb berendezéssel való ellátása iránt.

Október 4-én a visszacsatolt területen nincs már semmiféle postai, vagy távközlési korlátozás. E napon 435 hivatal működik.

A Székelyfölddel való forgalom olyan mértékben növekszik, hogy Beszterce és Szászrégen között a postaszállításra az eddigi 4 gépkocsi helyett 9 postai tehergépkocsit kell beállítani. A kocsipark részére kocsiszíneket és javítóműhelyt kell létesíteni. Október 7-étől a Budapest—Marosvásárhely légijárat postát is szállít. Október 8-án intézkedés történik az átvett román postaalakalmazottak egyenruhával való ellátása iránt.

Október 9-én már 439 postahivatal működik. A Szervosz postaügynökségek szervezésére és megnyitására ad a Szervigoknak felhatalmazást. A II/2. szervező igazgatósági kirendeltség e napon megszűnik. Október 12-ével a mozgópostai és járatok összeköttetések létesítése általában befejezettnek tekinthető.

A postaforgalom napról-napra erősbödik s a visszacsatolt területen igen nagy a személyzethiány. A Szervosz október 13-án erre való tekintettel 150 hivatali kiegészítő és október 14-én 300 napszamos felvételére ad felhatalmazást a Szervigoknak. Október 15-én a Szervosz szabályozza a felszabadult hivatalok szolgálati idejét, intézkedik a távbeszélő előfizetési díjak megállapítása és a MÁV. állomásainak a postai pénzforgalomba való bekapcsolása iránt. Elkészül a felszabadult hivatalok végleges névsora. Október 26-án megkezd

dődik a nagyváradi és a kolozsvári postaigazgatóságok épületének átalakítása és berendezése.

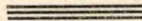
November elsejével a hivatalok száma 448-ra emelkedik és a katonai közigazgatás befejeztével, azaz november 26-án 450 postahivatal működik.

Október közepével a külső szervezés befejezettnek tekinthető. Ezen a téren most már csak a postaügynökségek megnyitása van még hátra. A szervezés súlypontja ezzel visszalendül a Szervoszhoz, amelynek soron következő feladata az állandó szervezetre és a végleges berendezésre való áttérés előkészítése. Ennek megfelelően megjelennek a P. R. T.-ban a kincstári személyzet felhívása áthelyezésre való jelentkezés céljából, a hivatalvezetői, majd a postamasteri állásokra meghirdetett pályázatok. November hó 15-én a marosvásárhelyi szervező postaigazgatóság (I. Szervig) megszüntette működését s a visszacsatolt terület egészen a kolozsvári (II.) Szervig igazgatása alá került.

November hó 26-án megszűnt a katonai közigazgatás s a Szervosz átadja ügykörét a postavezérigazgatóság illetékes ügyosztályainak és hozzálát a felszámoláshoz.

November hó 30-án Nagyváradon, a következő napon pedig Kolozsvárott a m. kir. posta vezérigazgatója ünnepélyes keretek között felavatta a kerületi postaigazgatóságot s ezzel megszűnt a II. Szervig, valamint ennek nagyváradi (II/1) kirendeltsége is. Ugyanezen a napon este a Szervosz ügyeletes tisztviselője levétette a folyósóra kifüggesztett címtáblát, amely most már csak a magyar posta történetének egyik örvendetes fejezetéről tanuskodik.

A Szervosz működését önálló irattárában elhelyezett 2482 darab elintézett ügyirata őrzi. Higgyük hogy nemcsak emlékül és adattárnak, hanem azért is, hogy szelleme újból visszatérhessen közénk és a magyar postának hasonló feladatok megoldásánál tapasztalatul szolgáljon.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK

Articles techniques.

A vibrációs érzés szerepe a technikában.

Dolgozat a m. kir. posta kísérleti állomás laboratóriumából.

Irtá: Dr. BÉKÉSY GYÖRGY m. kir. postafőmérnök.

Le rôle du sentiment de vibration dans la technique. Par M. le Dr. GYÖRGY BÉKÉSY, Ingénieur principal de poste.

Après une brève revue historique sur la question du bruit il est constaté que l'on a réussi à fabriquer des mesures objectives du bruit. Il est donc possible de voter des lois sur la limite des bruits qui peuvent être admis. Vu que ces dispositions visent essentiellement la diminution des bruits, il y a lieu de construire pour le dérangement de vibration une mesure objective de vibrations. L'auteur décrit à fond les principes psychologiques et physiologiques de la construction d'un tel instrument de mesure, et en même temps, quelques phénomènes découverts au cours des expérimentations.

Korunk egyik világszerte vitatott fontos kérdése, mely tudományos intézetekei, mérnököket, orvosokat és közigazgatási hatóságokat egyaránt foglalkoztat: az emberiség idegeit és egészségét rontó utca- és gyári zaj, — illetve annak csökkentésének lehetőségei.

Nem kell azonban azt hinnünk, hogy a zörejelhárítás kérdése csupán az utolsó évtizedek óriási technikai fejlődésének egyik következménye. Ellenkezőleg, tudjuk, hogy már a középkorban is, amikor a polgárság szűk várfalak mögött összezsúfolva élt, nagy gondot okozott a zöreij kérdése. Így például több történelmi okmányban oly rendelkezés olvasható, mely kimondja, hogy minden tudóst zajtalan otthon illeti meg. Abban az időben ezt a kérdést úgy oldották meg, hogy a zajos iparágkat külön-külön egy-egy utcába csoportosították. Német városokban még most is megtalálható a Schmiedegasse, Metzger-Gasse stb.

A közelmúltban főleg társadalmi úton folyt a zörejek elleni küzdelem és úgy vélték csökkenteni a zajt, hogy a felebaráti érzésre apellálva, mindenkiket felszólítottak, kerülje a zajt és ne okozzon felesleges lármát. Számos zöreijellenes liga alakult akkoriban majdnem minden országban. Tudtommal azonban egyetlen ilyen liga sem volt képes komoly és tartós eredményeket kimutatni. Még az amerikai zöreijellenes liga is, amely pedig óriási pénzüsszegek felett rendelkezett, szintén feloszlott.

Ezekután legújabbban Németországban és másutt is arra a meggyőződésre jutottak, hogy az egyedüli járható és komoly eredményekkel kecsegtető út csak a közigazgatási úton történő hatósági beavatkozás, amidőn az egyes üzemekre rendelkezéssel állapítják meg a megengedhető maximális zaj értéket és azt azután, — a technika fejlődésének megfelelően — időnként felülvizsgálják és a lehetséges mértékre csökkentik.

De nemcsak az utcai zaj zörejének kérdése áll ezidőszerint a tudományos kutatás előterében. A telefontechnikában is a zörejkérdés az, mely jelenleg, szinte mondhatni, túl nagy szerephez jutott. Így például, erősáramú vezetékek zavaró hatásának mértéke a velük párhuzamosan futó telefonvezetésekre kísérletileg, avagy számítás útján minden különösebb nehézség nélkül meghatározható, addig, amíg tisztán műszaki természetű telefontechnikai kérdésről van szó, vagyis amíg csupán a telefonvezetékben indukált feszültségekkel foglalkozunk. Sokkal nehezebb és a legutóbbi időkig is nemzetközileg vitatott kérdés volt azonban annak az egyértelmű megállapítása, vajjon ezeknek, — a frekvenciaspektrumuk szerint jól ismert — indukált feszültségeknek milyen eredő és fülünkkel érzékelhető zörej felel meg és hogy ez milyen mértékben zavarja a kérdéses távbeszélő hálózat által közvetített beszéd érthetőségét, tehát azt, aminek biztosítása minden távbeszélő üzem előfeltétele.

Az első pillanatban legtermészetesebbnek látszó megoldás az erősáram okozta zörej teljes kiküszöbölése. Ez azonban gazdasági okokból nem vihető keresztül, mert mind az erősáramú hálózat, mind a telefonhálózat részén hatalmas pénzüsségeket venne igénybe. Így tehát csak a zavaró hatás csökkentéséről lehet szó és ezzel kapcsolatban annak az **egyértelmű megállapításáról**, mennyi az a zajerősség, mely telefonvezetékben épen még megengedhető úgy, hogy sem a beszéd érthetősége, sem pedig a távbeszélő hálózat gazdaságossága még érzékeny kárt ne szenvedjen.

Ehhez hasonló és ugyancsak a zörejkutatás tárgykörébe vágó, nagyobb horderejű feladatokból több is akad a távbeszélő technikában. Ilyen többek között a távközlővezetékek áthallása, avagy a telefonfülkék hangszigetelése, melyet ugyancsak gazdaságossági okokból nem lehet úgy méretezni, hogy a külső zörej teljesen letompuljon, hanem csupán annyira, hogy az áthallás a távbeszélő vonal zörejét túl ne halladja.

Mind ezekből könnyen érthető, hogy a zörejkérdés helyes megoldása sok esetben egy-egy egész távbeszélő üzemi rendszer gazdaságosságát dönti el.

Feltűnő világossággal mutatták ezt az utolsó C. C. I. tárgyalások, melyek során kiderült, hogy a zörejkérdés meg nem oldott volta, különösen az erősáramú zavarok okozta zörejek elhárításának — helytelen utakon keresett és végrehajtott — módjai mily súlyos pénzáldozatokat követeltek.

Annak azonban, hogy a zavaró zörejekre vonatkozólag egyértelmű megállapítások, megállapodások és ezek után megfelelő rendelkezések történhessenek, — nélkülözhetetlen előfeltétele a zörejerősség pontos és objektív mérése.

Ez azonban már nemcsak műszaki, hanem elsősorban fiziológiai kérdés. És hogy e téren a legutóbbi időkig fejlődés nem mutatkozott és megoldása egy lépéssel sem haladt előre, annak egyedüli oka, hogy e feladat fiziológiai vonatkozásai felderítve nem voltak, anélkül pedig további fejlődés lehetetlen.

Tekintettel a kérdés fentvázolt nagy horderejére, elsőrendű feladatnak tekintettük az ezzel kapcsolatos fiziológiai vonatkozások sürgős és beható felderítését.

Elsősorban felderítendő volt magának a hangérzet érzékelő szervének a

fül mechanizmusa, — hogy annak ismerete révén az érzékelés szempontjából legfontosabb tulajdonságait valamilyen elektromos mérőműszerrel utánozhassuk. Erre azért is szükségünk van, mert a legtöbb esetben, tömeges átlagmérésről van szó, csak úgy végezhető el kifáradás nélkül, ha a zaj erősségét közvetlenül egy műszer kitérése mutatja. A német „**Ausschuss für Einheiten und Formeln**“ (AEF) már régebben javaslatokat dolgozott ki, a berlini műegyetemmel karöltve; egy ilyen típusú és az előfeltételeknek megfelelő műfűl kidolgozására. Az utolsó időkben az idetartozó kérdések megoldása oly mértékben előrehaladt, hogy a „**Verein Deutscher Ingenieure**“ idevonatkozóan már szabványokat állapított meg és azokat ki is adta.

Ebből a „**DIN**“ (Deutsche Industrie Normen) előírásból kitűnik, hogy a fül aránylag kevés tulajdonságának helyes utánzásával a technikai céloknak már teljesen megfelelő hangerősségmérőt szerkeszthetünk.*) Ennek a DIN-előírásnak érdekessége és az e téren végzett kutatómunka elismerése a szabvány indokolásában foglalt az a megállapítás, hogy javaslatát azokon az alapvető méréseken alapulnak, amelyek a Bell Telephone Company New-York és a m. kir. posta kísérleti állomása végezték.

Ezzel azután a zörejmérés problémája és ezzel a vibrációs zavarkutatás egyik fejezete megfelelő megoldást nyervén, lezárult.

Valamely rezgő test azonban kétféle módon okozhat zavaró hatást. Egyrészt azért, hogy a rezgések a levegőnek átadódnak és mint hang válnak kellemetlenné, — ez okozza a fent tárgyalt zörejekeket — másrészt azonban azért is, hogy a rezgések a talaj közvetítésével minden tárgyat rezgésbe hoznak és az embernél is mint vibrációs érzések jelentkeznek. Természetes, hogy miután a zörejmérését már sikerült megoldani és ezután a megfelelő óvintézkedéseket végrehajtani, most a vibrációs érzések vizsgálata került előtérbe és ők képezik a fennálló panaszok zömét.

Sajnos, a vibrációs érzések természetéről még aránylag keveset tudunk. Hogy ez a tudatlanság mennyi kárt okoz, annak jellemző példája, hogy a földrengéseknek hatását az épületekre sem sikerült még tudományosan kellően kikutatni. Ennek egyik következménye, hogy pl. földrengéseknél bizonyos háztípusok összedűlnek, míg mások — sokszor nem is várt mértékben — jól ellenállnak.

Igen nagy fontosságú és főleg nagy horderejű kérdés ez postaüzemi vonatkozásban is, különösen, ha kissé előre tekintünk és a közeljövő feladatait is mérlegeljük. A mindinkább növekvő autóforgalom és az egyre bővülő kábelhálózat rövidesen felveti például a kérdést, vajjon-egy-egy távkábelt milyen mélyre fektessünk az úttest alá, hogy az autóforgalom okozta rezgések következtében a kábelköpenyekben mutatkozó kifáradási jelenségek elhárítása, valamint az elfektetési mélység között mindig a leggazdaságosabb egyensúly legyen megállapítható. A posta vagyonának rövidesen oly jelentős részét érinti majd ez a kérdés, hogy leghelyesebb megoldására irányuló kutatási munkák minden pénzt megérnek, sikeres megoldásuk pedig minden laboratóriumi költséget fedez.

De hasonló kérdés felvetődik a posta üzemeinél más vonatkozásban is.

*) A felépítés részleteit illetően lásd: DIN Entwurf E 5045.

Igy például már mostanában is több helyem jogos panaszt okoztak a távbeszélő központokban alkalmazott Diesel- és egyéb motorok okozta rezgések. Az egyik vidéki központban hibás méretezés folytán oly erős rezgések álltak elő, hogy egyes jelzők hibás működését okozták.

Vajjon mi lesz, illetve hová fejlődik a kérdés — gyors megoldás nélkül — ha a rezgést okozó gépek az eddiginél nagyobb tért hódítanak, a központok egyre szaporíthatnak és főleg, ha az épületek betonvázból készülnek?

A kérdések felvetése még postaüzemi vonatkozásban is tovább volna folytatható, de áttérek a megoldásokra.

Hogy a vibrációs rezgések okozta kellemetlenségek ellen megfelelő óvintézkedéseket tudjunk végrehajtani, itt is éppen úgy, mint a zörejkutatásnál, elsősorban szükségünk van megfelelő mérőműszerre, mely a vibrációs érzett erősségét könnyen reprodukálható módon méri.

Sajnos azonban, a fiziológiai irodalomban alig lehet olyan adatokat találni, melyek alkalmasak volnának e kérdésnek — a zörejmérőkhöz hasonló módon való — megoldására. A legnagyobb nehézségek egyike abban rejlik, hogy arról sincs pontos tudomásunk, vajjon fiziológiai és pszichológiai megfigyelések alapján lehet-e egyáltalában olyan megbízható szubjektív adatokat nyerni, melyek reprodukálhatók és alkalmasak arra, hogy sok gépnek szerkesztési alapját képezzék. Majdnem minden technikus hajlamos a pszichológiai méréseket lenézni, annak ellenére, hogy őket figyelembe venni mégis kénytelen, mert pl. egy nagy tengerjáró hajó rosszul méretezett rezgéselhárítói, mint már sok ízben megtörtént, oly kellemetlen rezgéseket képesek előidézni, hogy az ilyen hajót az utasok nem igen veszik igénybe.

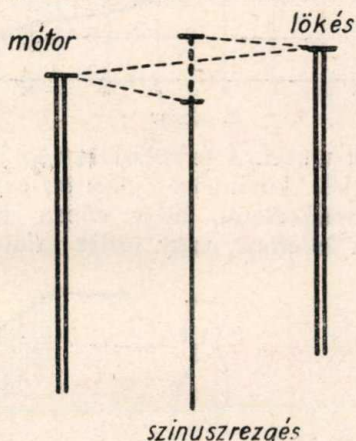
Annak eldöntésére, vajjon milyen pontosságot érhetünk el idevonatkozó pszichológiai méréseknél, a következő kísérletet végeztük:

Előállítottunk egy motorzörejszerű hangot és azonkívül — kondenzátor kisütésekkel — csattanásokat. Mindkettő egy fejhallgatóban hallható volt. A kondenzátor kisütések erősségét úgy állítottuk be, hogy felváltva történő bekapcsolásnál a motorzörej és a csattanás egyforma erősnek volt érzékelhető. Ezek után sinusrezgést bocsátottunk a fejhallgatóba, melynek erősségét csillapításszekrény segítségével úgy állítottunk be, hogy az egyik összehasonlításnál a sinushang ugyanolyan erős legyen, mint a motorzörej; míg a második összehasonlításnál a sinusrezgés a már előbb beállított csattanóhangok erősségéhez lett igazítva. Ha ezt a három hangerősségmérést tökéletes pontossággal végeznénk el, úgy a sinushangnak mind a két beállításnál azonos amplitudóval kellene bírnia, hisz a motor és a csattanás erőssége egyforma volt a kiinduló beállításnál.

Mivel azonban az összehasonlítás nem teljesen pontos, úgy amint az 1. ábrán is látható, a két beállított sinushang között különbség áll elő, mely különbség, az összehasonlíthatósági pontosságnak vagyis a helyes érzékelésnek a mértéke. (Az ábrán pontozva.) Sokeszer ilyen mérésből kiltűnt, hogy a mérési pontosság körülbelül húsz százalékra tehető. Ez tisztán mutatja, hogy gépelemek, géprendszerek bizonyos vonatkozású méretezésére a pszichológiai mérések eredményei is alkalmasak, hiszen hibaszázalékuk, illetve a szórás mértéke, ugyanazt a rendűséget mutatja, mint pl. a szakítási szilárdság vagy az elektromos átütő-képesség.

Ezek a hármas hangösszehasonlításaink azután más vonatkozásban is nagyon érdekes jelenségeket és emberi tulajdonságokat hoztak napvilágra. A sokszáz megfigyelő közül, akiket ezen kísérletsorozatba bevontunk, mindenki meg volt arról győződve, hogy az ilyen hangerősség összehasonlítás teljesen szubjektív és egyéni kérdés, hiszen nincs mód rá ellenőrizni, hogy az egyén mit érez. Így tehát mindenki azt hitte, hogy olyan számokat mondhat be, amilyeneket éppen akar. Pszichológiai kísérleteknél nagyon nehéz a vizsgálatokat úgy vezetni, hogy a megfigyelt egyén abban a tudatban legyen, hogy megnyilatkozásait nem lehet ellenőrizni. Ezért értékes a hármas hangerősségösszehasonlítás módszere, mert az emberek belső beállítottságáról ad értékes és igen érdekes felvilágosításokat.

Igy például aránylag sokan voltak, akiknél az első méréseknél nagy szórásokat kaptunk. Ha azután figyelmeztettük őket arra, hogy a meg-

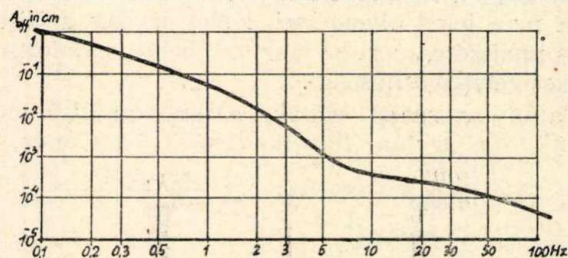
1. ábra.

figyelési pontosságot a hármas összeállítási néven nagyon jól tudjuk ellenőrizni és az ezután következő méréseknél a mérési pontosság lényeges javulása állt be, úgy mindenesetre túlzás nélkül megállapítható, hogy ezek az egyének nem mondhatók megbízható munkaerőknek, mert csak felügyelet alatt fejtik ki teljes munkaképességüket. Különösen meglepő volt, hogy gyermekeknel a mérési pontosság lényegesen jobb, mint idősebbeknél. Tisztán ki volt mutatható, hogy a városi embernél 40 éven túl a megfigyelőképesség és megfigyelőkészség erősen csökken. A szabad természetben élő egyének közül a legtöbben ezeket a méréseket az úgynevezett művelt ember számára sokszor érthetetlen és utólérhetetlen pontossággal végezték el. Érdekes kísérletek voltak azok is, amelyeknél négyes bizottságot alakítottunk annak eldöntésére, vajjon mikor áll fenn a hangerősség egyenlőség. Az ilyen bizottságoknál a mérés pontossága és a szükségelt mérési idő lényegesen rosszabb volt, mint azok az eredmények, melyeket a bizottság minden egyes tagja külön-külön elért, amikor egyedül dolgozott.

Abból az elgondolásból kiindulva, hogy a fülideg és a vibrációs érzések

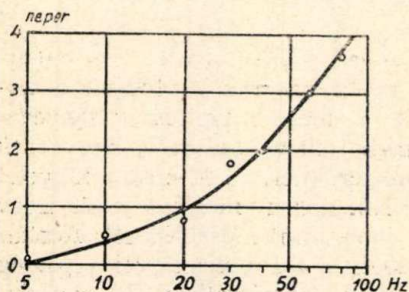
közt bizonyos közös tulajdonság mutatkozik, azzal kezdtük méréseinket, hogy megállapítottuk azokat a vertikális rezgésamplitudókat, melyek az álló embernél a különböző frekvenciáknál érezhetővé válnak. Ezt a vibrációs érzésküszöböt a 2. ábra mutatja.

Ebből kitűnik, hogy 100 periodusú rezgéseknél 1/1000 mm-es rezgésamplitudó még jól észrevehető. Amidőn azután az érzékelés frekvenciafüggőségét vizsgáltuk, feltűnt, hogy 7 és 15 periodus közt az érzéshatár sokszor teljesen frekvenciafüggetlen és 7 periodusnál, különösen az egyéni mérés-

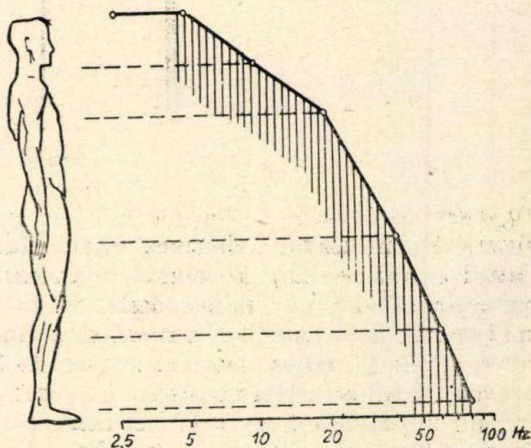

2. ábra.

seknél, egy erős könyököt mutat. A természetben az ilyen törések csak akkor szoktak előfordulni, ha két különböző jelenség egymásra superponálódik. Ez tehát arra enged következtetni, hogy ebben az esetben a jelenségek mechanikai természetűek lehetnek, vagy pedig valamilyen új idegreakcióról

3. ábra.

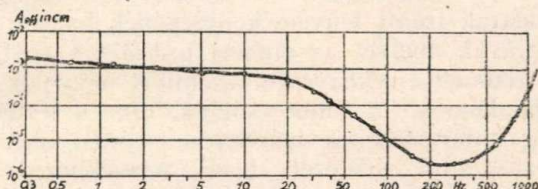
4. ábra.

van szó. Hogy megállapítsuk, vajjon a jelenség mechanikai természetű-e, megmértük az álló embernél a rezgéscsillapítást, mely akkor áll elő, ha egy vertikálisan rezgő alaplaztra állunk és ezek a rezgések egészen a fejig tovább terjednek.

A 3. ábra az amplitudó viszonyt mutatja néperben, mely a fej és rezgőalaplazat között fennáll különböző frekvenciáknál. Körülbelül 5 Hz-ig az egész emberi test mint egy merev test mozog, úgy, hogy a fej amplitudója azonos

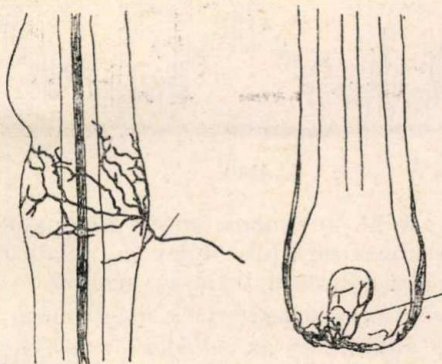
az alapzat amplitudójával. Tíz perioduson felül azonban a fej amplitudója erősen csökken, úgy, hogy az emberi test komprimálódik.

Ha egy változtatható frekvenciával rezgő alapzatra állunk, úgy a magasabb frekvenciáknál a testben előálló rezgések a csillapodás folytán mind kisebb magasságokat érnek el. A 4. ábra mutatja ezt a jelenséget, melyből látható hogy míg 5 periodusnál az egész test egyenletesen rezeg, addig 100 periodusnál a rezgésérzés már kizárólag csak a rezgőalapzat közvetlen közelében lép fel. Ezzel a jelenséggel az alapzat rezgés frekvenciaspektrumát egy bizonyos fokig analizálhatjuk.

5. ábra.

Amint a fent előadottakból láttuk, a mechanikai rezgések változó frekvenciánál változó deformációkat idéznek elő az emberi testben. Így tehát nincs módunkban eldönteni, hogy az ingerküszöb frekvencia függése az idegektől ered-e, vagy mechanikai természetű. Hosszadalmas kísérletek azt mutatják, hogy ha a mozgás iránya nem merőleges a bőr felületére, hanem

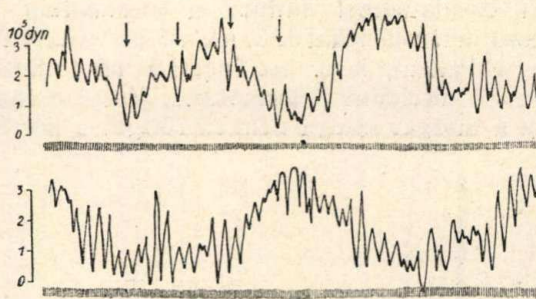

6. ábra.

azzal párhuzamos, úgy sikerül kis felületű oldalmozgásoknál a mechanikai torzításokat elkerülni. Mert stroboskópikus megfigyelések azt mutatták, hogy ezek a mozgások a frekvenciától függetlenek, úgy, hogy az így mért érzésküszöb frekvencia függése kizárólag az idegek tulajdonsága. A mérés eredményeit az 5. ábrán tüntettük fel. Tisztán látható, hogy 20 periodus közelében egy erős törés mutatkozik, mely tisztán két egymástól teljesen független idegrendszerre vall. Az egyiknek az érzékenysége a frekvenciától független, míg a másik körülbelül 300 periodusnál érzékenységi maximumot mutat. Ennek a jelenségnek igen nagy a fontossága, mert innen kiindulva,

valószínűvé vált, hogy a fülben is két különálló idegrendszer működik. És ennek a két különálló idegrendszernek összjátéka teszi a hallásjelenségeket oly bonyolulttá. Különös eljárással sikerült vizsgálataink révén a bőrben a két idegrendszer végződését valóban felfedezni. A 6. ábra mutatja egy hajszálnak két idegvégződését, melyből az egyik a hajszál hagymájába, míg a másik a hajszál nyakán alakult ki.

Az emberi szervezet nagyfokú fejlettségére jellemző, hogy érzőszerveink úgy vannak méretezve, hogy a legkisebb kívülről jövő ingert is észrevegyék, viszont a saját testünkben előálló zavarokra ne reagáljanak. Például a szemnek vörös sugarak iránti fényérzékenysége határa pontosan egyezik azzal a fényenergiával, melyet az emberi test 37° C.-nál, mint hőhullám kisugároz. Ha a szemnek érzékenysége valamivel nagyobb volna, úgy teljes sötétségben is állandóan vörös foltot látnánk, azaz a testünk hőszugárzását. A fül érzékenysége határértékének méretezése szintén igen pontosan alkalmazkodik a pulzus által előidézett belső zörejekhez, viszont a magas frekvenciáknál, ahol már ilyen zörejek nem lépnek föl, érzékenysége már oly nagy, hogy 2—3-szor nagyobb érzékenység mellett még a levegőmolekulák

7. ábra.

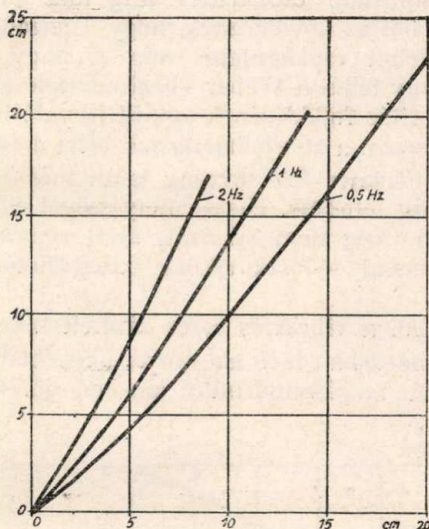
Brown-féle mozgását is, mint folytonos zörejt hallanánk. Ezekből az elgondolásokból kiindulva megvizsgáljuk, hogy a vibrációs érzés is ilyen pontosan alkalmazkodik-e a szervezet belső zavaraihoz.

Ha ily vizsgálatok céljára szerkesztett és megfelelően méretezett piezo-elektromos mikrofonra állunk s az előálló rezgéseket oszcillográphon regisztráljuk, úgy a 7. ábrán előálló görbéket látjuk. Az előálló nyomásingadozások teljesen egyeznek a vibrációs érzés nyomásküszöbével. A hosszúhullámú ingadozások az egyensúly szerv működésére jellemzők, viszont a ki-lökések, melyek a fenti fényképen nyilakkal vannak jelölve, a vérkeringéstől erednek. Az ezen méréseink során kapott görbék helyes értelmezése és gondos kiértékelése a szív-lökések vertikális komponensének felfedezéséhez vezettek. Ezen méréseink úttörő voltát, valamint a felfedezés elsőbbségét a Deutsche Medizinische Wochenschrift is elismerte. E vertikális komponens, ellentétben az eddig ismert horizontális komponensekkel, független a betegségek-nél előálló szív-működési zavaroktól.

Miután a vibrációs érzések küszöbamplitudóit megmértük, szükségessé

vált megállapítani, hogy mily módon nő a vibrációs érzet erőssége, ha a rezgésamplitudót tovább növeljük.

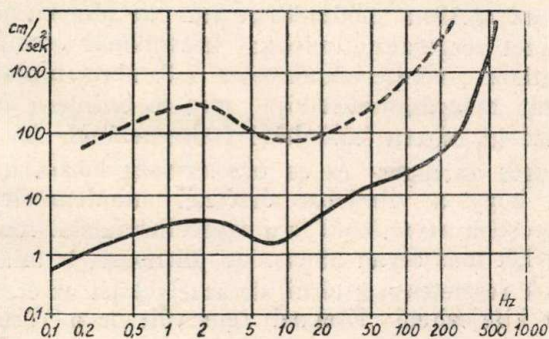
Az összes érzékszervek érzékenységi mértékére vonatkozóan eddig a Weber—Fechner-féle törvényt tekintették érvényesnek. Ez kimondja, hogy az ingerküszöb elérése után az inger egyenletes emelkedése mellett az érzés-

8. ábra.

erősség eleinte arányosan, később azonban mind lassabban nő. Vagyis az érzéserősség az ingernek logaritmikus függvénye.

A Weber—Fechner-féle törvény különösen 50—70 évvel ezelőtt óriási tekintélynek örvendett. Erre jellemző például az is, hogy a tisztviselők

9. ábra.

fizetését is a Weber—Fechner-féle törvény szerint állapították meg. Meri hisz ismeretes, hogy a jólét érzését nem a fizetésemelkedés abszolút értéke szabja meg, hanem az eddigi fizetésnek százalékos emelése.

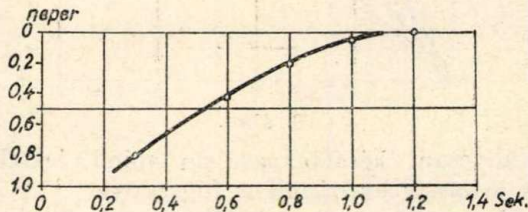
Ennek a törvénynek zörejelhárítás szempontjából is nagyon nagy jelentősége van. Hisz kitűnik belőle, hogy egy oly zörejt, melynek erőssége

csak kevéssel nagyobb, mint az ingerküszöb, aránylag könnyűszerrel csökkenthetünk, mert az érzéserősség majdnem arányos az inger erősséggel, úgy, hogy például az ingererősség 10-szeres csökkentése az érzéserősséget is 10-szeresen csökkentti, ami már a legtöbb esetben nagy eredménynek számít.

Nagy zörej esetében azonban — a logaritmikus összefüggés miatt — egy 10szeres zörej amplitudó csökkentés alig idéz elő számottevő érzéserősség csökkentést. Ebből az következne, hogy a gazdasági határokon belül csak a kis zörejeket lehet csökkenteni, míg a nagy zörejekkel szemben lehetetlenek vagyunk. Így tehát a Weber—Fechner-féle törvény jelentékenyen hozzájárult a zörejelhárítás fejlődésének egy ideig való hátráltatásához.

Újabban azonban éppen a zörejelhárításnál elért eredmények mutattak rá arra, hogy a Weber—Fechner-féle törvény talán mégsem olyan általánosan érvényes, mint azt eddig feltették. Hiszen helyességét eddig konkrét bizonyítékokkal alátámasztani még nem sikerült, mert senkinek sincs módjában érzetének erősségét mással — számokban kifejezhetően, egyértelműen — közölni.

Ebből a szempontból a vibrációs érzés kivételt képez, mert ha ráállunk egy lassú periodusú mozgásban levő alapzatra, úgy ebben az esetben az érzés erősségét, azaz az érzet rezgésamplitudót cm-ben jól meg tudjuk becsülni.

10. ábra.

Így tehát ebben az esetben módunkban van az alapzat tényleges rezgésamplitudóit az érzet rezgésamplitudókkal közvetlenül összehasonlítani.

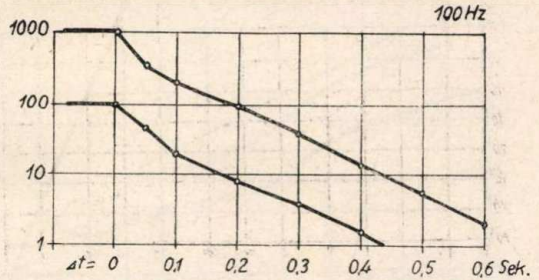
Az erre vonatkozó méréseredményeket a 8. ábra mutatja, amelynél az abscissa az alapzat mozgásamplitudóját, míg az ordinata az érzet mozgásamplitudóját fejezi ki három különböző frekvenciánál. Az ábrából kitűnik, hogy az összefüggés az inger- és az érzeterősség között nem logaritmikus természetű, úgy, hogy a vibrációs érzésnél mindenesetre érdemes még magasabb vagy erősebb zavaroknál is a zavarelhárítással foglalkozni.

Sikerült még két más olyan akusztikai jelenséget is találni, melyekre itt ugyan nem akarok részletesen kitérni, de amelyeknél az érzeterősség ugyancsak számszerűen kifejezhető. Ezeknél sem vált be a Weber—Fechner-féle törvény.

Amint a 8. ábra mutatja, a vibrációs érzeterősség különböző frekvenciáknál nem nő egyformán erősen. A vibrációs érzés maximális növekvését körülbelül 20 periodusnál kaptuk. Ebből az következik, hogy ha egy bizonyos állandó, erősebb vibrációt állítunk elő és ezzel az állandó vibrációval más frekvenciájú szintusszerű rezgéseket hasonlítunk össze, akkor ez az egyenlő

erősségű görbe nem fut párhuzamosan az ingerküszöb frekvencia görbéjével. Az erre vonatkozó mérések a 9. ábrán láthatók.

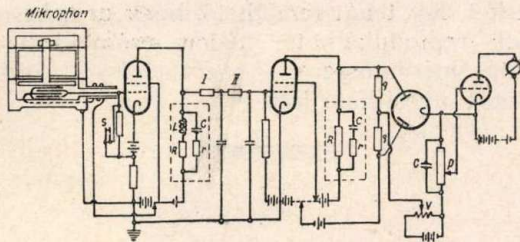
Ismeretes, hogy a gyakorlatban előforduló rezgések legnagyobb részt lökések és lecsengő rezgésekből állnak. Ha tehát helyesen akarunk mérni, szükséges még az is, hogy a frekvencia érzékenységi görbén kívül a rezgés érzés kialakulási idejét is figyelembe vegyük. Ha például hirtelen be-

11. ábra.

kapcsolunk egy állandó amplitudójú sinusrezgést, akkor, amint ezt a 10. ábra mutatja, körülbelül 1.2 Sek-re van szükség, míg a rezgés érzés teljes mértékben kialakul. Ha a rezgést csak rövidebb időre kapcsoljuk be, például 0.3 mp-re, akkor az úgy hat, mintha a rezgések amplitudója kétszer kisebb lett volna.

Az idegeknek azonban nemcsak bizonyos reakcióidőre van szüksége, hanem egy aránylag hosszú utóhatási időt mutatnak. A 11. ábrán látható,

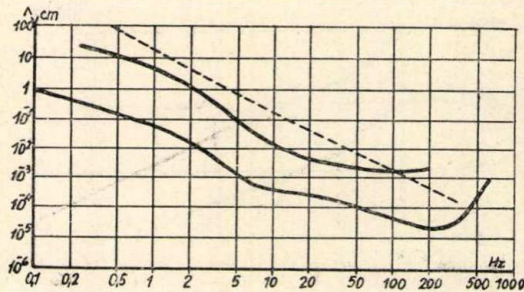

12. ábra.

hogy egy rezgésinger, mely körülbelül 100-szor nagyobb, mint az ingerküszöb, kikapcsolás után még 0.4 mp-ig érezhető.

Bonyolult és hosszadalmas kísérletek azt mutatták, hogy az ingerküszöb frekvencia görbéjének és az ideg reakcióidejének utánzásával már lehetséges olyan vibrációerősségmérőt szerkeszteni, amelynél a műszer kitérése az érzet vibrációerősségével a legkülönbözőbb típusú vibrációknál megegyezik. Így például egy kalapácsütés által előidézett lökések, valamint sinusrezgések egyformának ítélt érzet erősség esetén a műszer is ugyanazt a kitérést mutatta. A mérőműszer vázlatos kapcsolását a 12. ábra mutatja. Ez áll egy különleges kiképzésű, gyorsulást mérő mikrofonból, mely úgy van méretezve, hogy

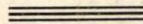
kizárólag csak rezgésekre reagáljon, míg a motorok közelében levő erős hangzörejek reá hatástalanok maradjanak. A mikrofon össze van kapcsolva két erősítő lámpával és három, az ábrán látható szűrővel. A szűrők szükséges torzítását a 13. ábra mutatja kis vibrációk számára és pontozva nagyobb vibrációs erősség esetére. Ezek a szűrők utánozzák az ingerküszöb és az érzeterősség frekvencia függését. Az utolsó szűrő után előálló feszültséget egy

13. ábra.

egyenirányító segítségével C kondenzátor feltöltésére használjuk. Ennek a kondenzátornak feltöltődési ideje ellenállások segítségével úgy van szabályozva, hogy az a vibrációs idegek reakcióidejével azonos legyen. A kondenzátor feszültségét egy csővoltmérő segítségével olvassuk le.

Az eddig végzett próbamérések azt mutatták, hogy ennek a vibráció erősségmérőnek a segítségével vibrációs érzéseket körülbelül ugyanazzal a pontossággal mérhetünk, mint a nemzetközileg már elfogadott hangerősségmérővel a zajérzeteket. Így tehát remélhető, hogy ez a berendezés is, mint a vibrációs érzéseknek reprodukálható módon, számokban kifejezhető eredményeket szolgáltató, mérőműszere — a zörejerősségmérőhöz hasonlóan — nemzetközileg is szabványosítható lesz.

A rádió szerepe a vakrepülésben

Írta: KODOLÁNYI GYULA m. kir. posta segédmérnök,
a budaörsi repülőtér rádióállomásának a vezetője.

Le rôle de la T. S. F. dans le pilotage sans visibilité. Par M. GYULA KODOLÁNYI, Aide-Ingénieur de poste, Chef de la Station T. S. F. de l'Aéroport de Budaörs.

L'article fait connaître l'importance du pilotage sans visibilité et le rôle de la T. S. F. dans ce vol: la direction automatique et étrangère des avions sur le parcours, les procédés du pilotage sans visibilité, la percée de nuages, le procédé Z-Z et le Bake.

Vakrepülésnek nevezzük a repülőgép vezetésének azt a fajtáját, amikor olyan rosszak a látási viszonyok (felhő, köd, eső, hó, sötétség), hogy a pilóta kitűzött feladatát csak műszerei segítségével hajthatja végre. Műszereit azonban csak akkor tudja használni, ha a földön olyan fix pontja van, amihez igazodni tud. Ez a fix pont a rádió. Rádió nélkül tehát nincs vakrepülés vagyis csak jó időben lehetne repülni. Tekintettel arra, hogy a repülőgép jelentősége a nagy távolságok áthidalásában rejlik, ezt a feladatát még nyáron sem tudná teljesíteni, mert ha pl. induláskor jó is az idő, semmi biztosíték nincs arra, hogy az útvonalon és az érkezési helyen, esetleg a repülés folyamán, nem várja-e olyan időjárás, amely bizonytalanná teszi számára a tájékozódást.

Ismertetésemet két fő részre osztom:

I. Az útvonalon való (távoli) irányítás.

II. A közeli irányítás, azaz a repülőtérre történő bevezetés.

Ismertetésem megkezdése előtt utalok „A rádió a repülés szolgálatában” című cikkemre és azokra a kérdésekre, illetve berendezésekre, melyeket abban ismertettem, most nem térek ki.

I. A repülőgépeknek az útvonalon való irányítása.

Először is lássuk, miért örködik a rádió oly féltve a vonalon repülő gépekre? A gép célja a legrövidebb útvonalon, menetrendszerűen, elérni a célrepülőtérrel, de útjában állnak a hegyek, a jegesedési veszélyét magában rejtő levegőrétegek, a zivatarzónák, és az ugyanazon útvonalon közlekedő gépek. A pilótának tehát szüksége van arra, hogy egész útja alatt mindig tudja, hogy hol van, mert különben nem vakon, hanem vaktában repül, ami esetleg nagyon szép sportteljesítmény, de semmiesetre sem megnyugtató érzés az utasoknak.

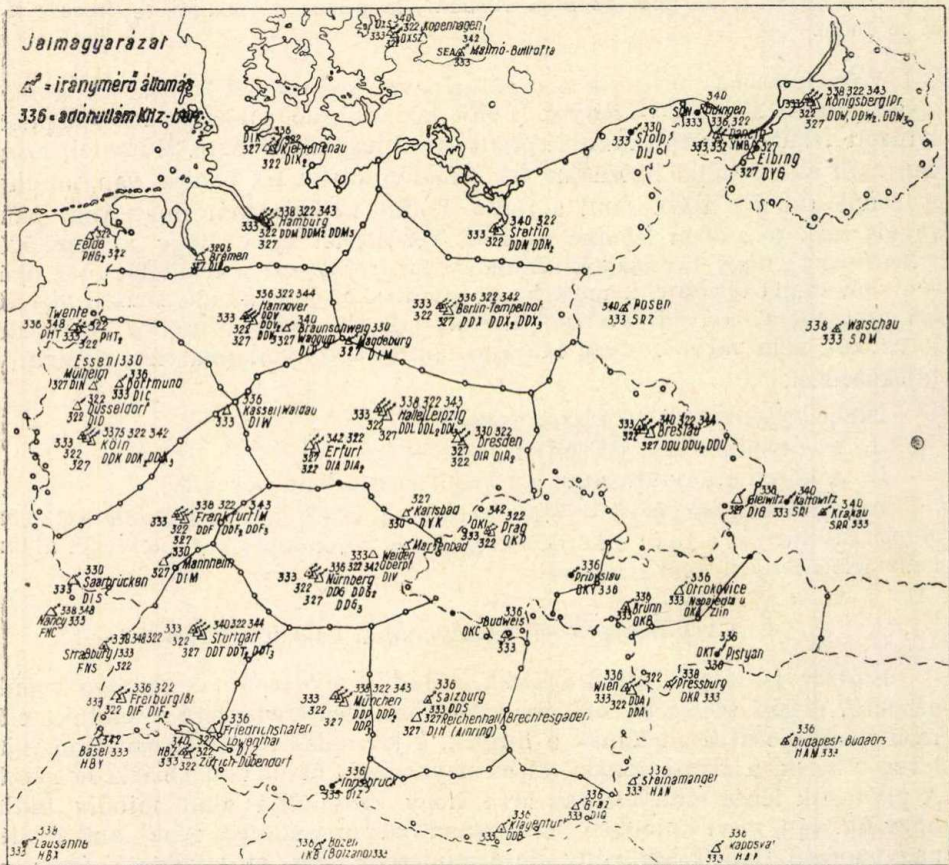
A repülőgépeknek az útvonalon való irányítását két részben tárgyalom:
a) idegen irányítás, b) ömirányítás.

a) **Idegen irányítás.**

Idegen irányítás alatt értjük a repülőgép vezetésének azt a módját, ami

kor a gép helyzetét a földi rádiószolgálat bármely időpontban közli a repülőgép távirásával. Ezt a szolgáltatást az iránymérőállomás adja.

A repülőgép irányítását az iránymérőállomás a rádió iránymérőkészülék segítségével végzi. Az iránymérőállomás a gép kérésére beméri a gép helyzetét s közli, hogy melyik az a szög, amelyben a gép az állomástól fekszik (QTE), vagy azt, hogy melyik az az irány, melynek betartása mellett a repülőgép az állomást eléri (QDM). A szögmeghatározás mellett a leglényegesebb feladat a helymeghatározás (QTF), mely legalább két iránymérőállomás egyidejű mérésének metszési eredménye. A helymeghatározás különösen fontos hegyes vidéken, amilyen a most visszatért Erdély is, ahol a biztonságos repülés sűrű iránymérőhálózat nélkül elképzelhetetlen. Az iránymérő-

1. ábra. A német iránymérőhálózat.

hálózat kiépítésénél igen fontos az iránymérőállomások olyan elhelyezése (l. 1. ábra), amely lehetővé teszi, hogy az ország felett bárhol repülő gép helyét pontosan, tehát közel derékszögű metszésekkel tudjuk meghatározni. Fokozott mértékben fontos kérdés ez nálunk, ahol a repülő rádióra csak sze-

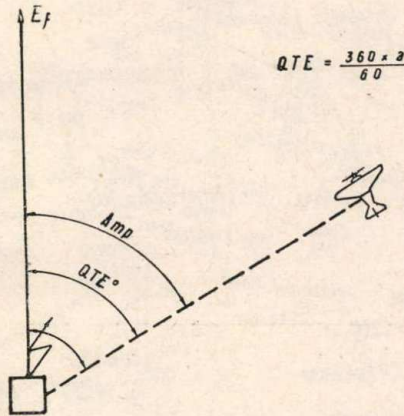
rény összegek állnak rendelkezésre, viszont az ország földrajzi helyzete a nemzetközi járatok állandó szaporodását teszi valószínűvé és ezeknek pontos kiszolgálása igen nehéz és felelősségteljes feladat. A helymeghatározást a vezető iránymérőállomás — nálunk a budaörsi — kezdeményezi és végzi el a segéd iránymérőállomások közreműködésével.

Mint már előző cikkemben rámutattam, a légtérben közlekedő gépek kötelesek betartani a vezető iránymérőállomás utasításait; ez a rendelkezés természetesen, mint az egész földi repülőrádió szervezet, a gépek érdekeit szolgálja. A vezető állomás nyilvántartja s állandóan figyelemmel kíséri az úton lévő gépeket s az egy útvonalon haladókat idejében figyelmezteti, ha útjuk egymást keresztezi, illetve egymással szemben repülnek (rossz látási viszonyok esetén); sőt minden gépnek megadja a repülési magasságot, hogy az összeütközést kikerüljék.

b) Önirányítás.

Az előző fejezetből magától értetődik, hogy az ú. n. idegen irányításnak két lényeges feltétele van: az egyik a sűrű és jól felépített iránymérő hálózat, a másik a repülőgép adója, mert enélkül lehetetlen a gépet bemérni.

Abban az esetben tehát, ha a gép olyan terület felett repül, ahol az

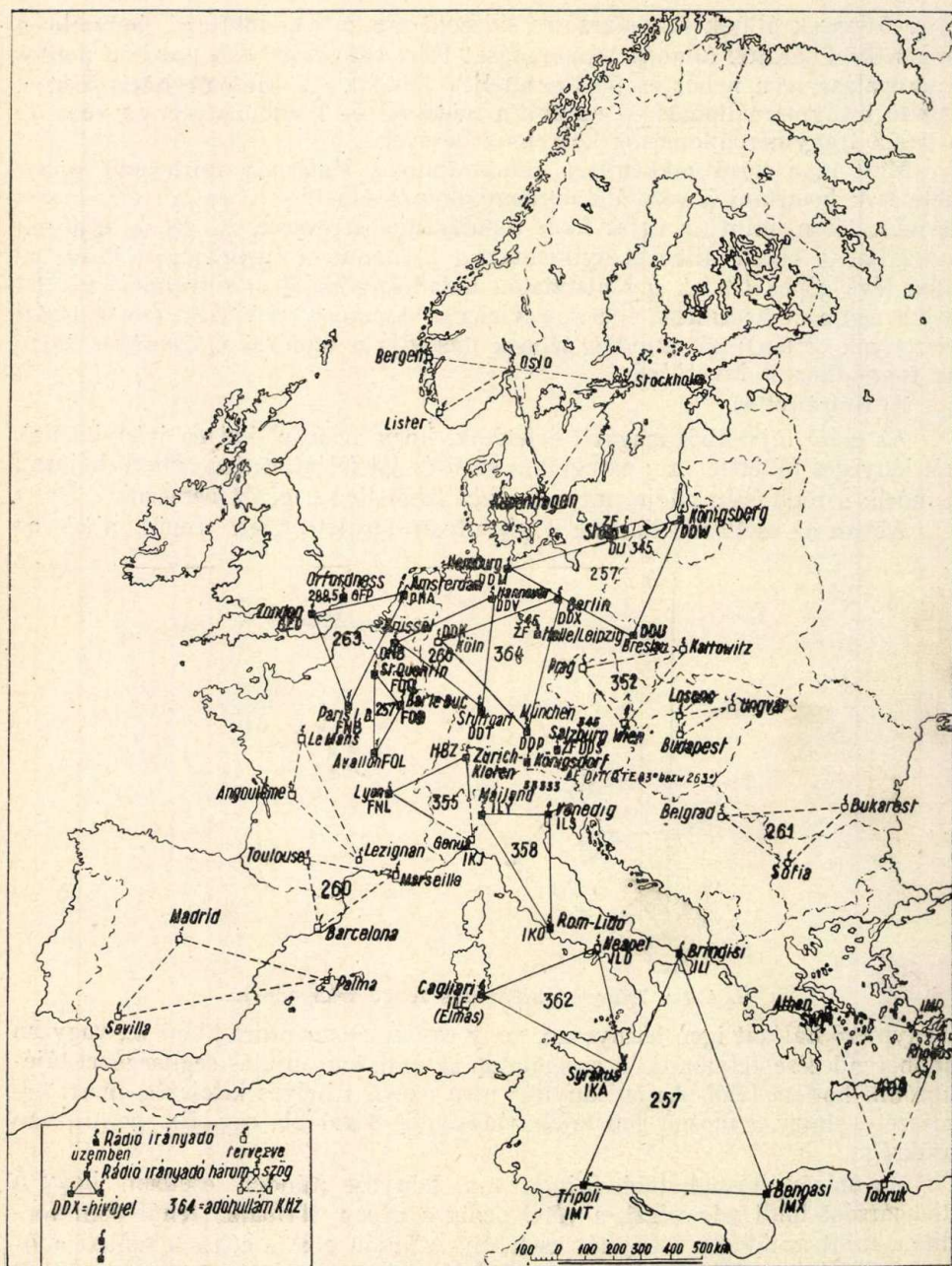

2. ábra. Iránymeghatározás forgó irányadóval.

iránymérő hálózat igen hiányos, vagy egyáltalában nincs kiépítve, vagy ha adóberendezése felmondja a szolgálatot, az ú. n. önirányítás segítségével tájékozódik holléte felől. Az önirányítás nem egészen helyes kifejezés, mert természetesen, hogy a mozgó gép tájékozódásához legalább egy fix pontra van szükség.

Az önirányításnak több fajtája van. Lényege minden esetben, hogy a kisugárzást földi adó végzi, a vétel pedig a gépen történik, tehát pont fordítva, mint az idegen irányítás esetében. A külön erre a célra telepített adókat rádió irányadóknak (Funkfeuer, Radiofah) nevezzük. Lássuk most az egyes önirányításra szolgáló berendezéseket.

1. Forgó irányadók. Lényegük, az, hogy a földi adó vertikális tengely körül forgó irányított antennával dolgozik; a repülőgépen használható bár-

3. ábra. Az európai rádió irányadó hálózat.

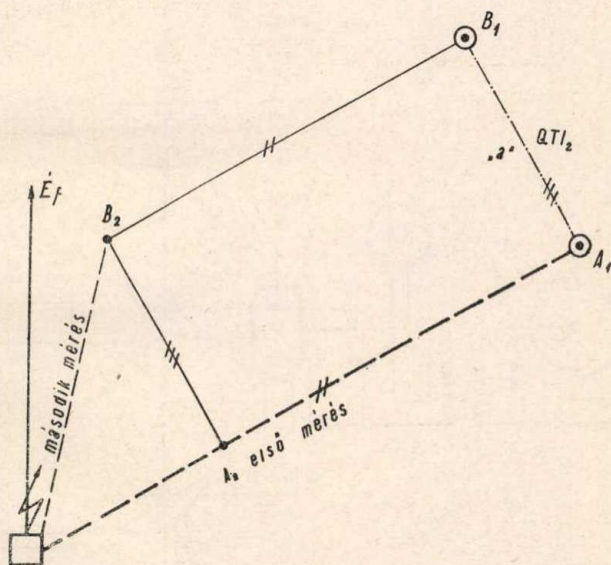
milyen vevőkészülék; ehhez az eljárásához tehát irányvevőkészülékre nincs szükség. Az adó dolgozhat hosszú vagy ultrarövid hullámon.

Az adás majd minden megoldásnál úgy történik, hogy az adó először irányítatlanul adja az északi irányt, azután általában 1 perces periódussal körülfordulva sugároz. A forgó irányadók utáni iránymeghatározás a következőképpen történik: az északi irány jelzésének vétele pillanatában a repülőgép távirásza megindítja a stopperét és várja az irányított adás beérkezését készülékébe, amint ez bekövetkezik, lenyomja a stoppert és az eltelt időből kiértékeli az irányszöget (l. 2. ábra).

A forgó irányadók általában háromszögben vannak telepítve s így két adó méréséből a repülőgép személyzete helymegállapítást is végezhet.

A hosszúhullámú irányított adóknak nagy hátránya, hogy szürkülettől hajnalig, amíg a térsugárzás intenzitása a felületi sugárzással összemérhető, bizonytalan mérést adnak, akárcsak a keretes irányvevő készülékek. Ennek kiküszöbölésére itt is alkalmazzák az Adcock rendszerű antennákat. Az éjjeli hatás kiküszöbölésének másik módja az ultrarövid hullámok használata.

2. Álló antennájú irányított sugárzású irányadók. Az álló, irányított antennával felszerelt, tehát mindig ugyanazon irányba sugárzó adók vétele

4. ábra. Iránymeghatározás egy földi adóval.

szintén lehetséges irányvevőkészülék nélkül. Itt is találunk közép, illetve ultrarövid hullámú berendezéseket. Ez utóbbiakat főleg az Egyesült Államokban használják. Ezen irány sugárzók feladata a repülőgép útvonalának rádióval való „kivilágítása“.

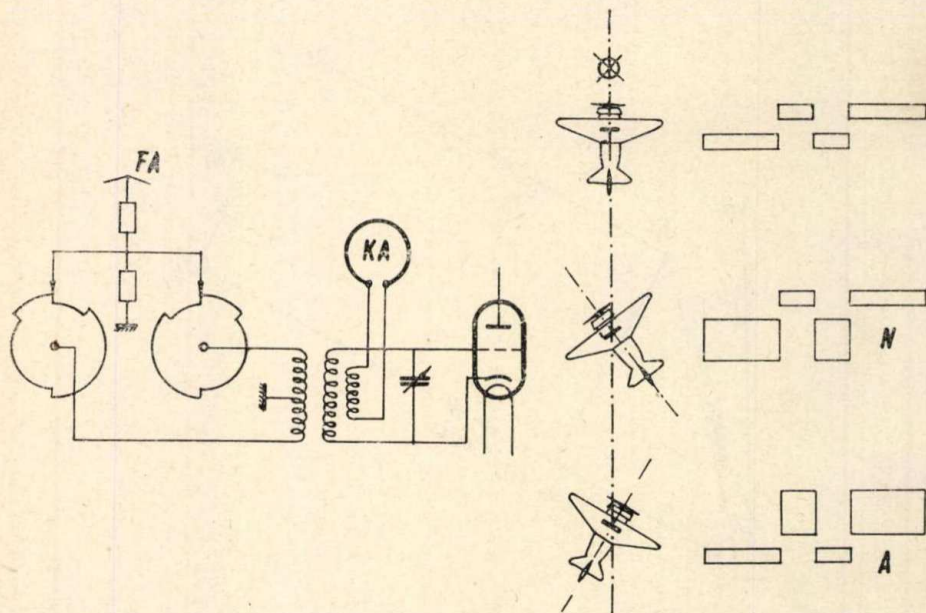
3. Irányítatlan sugárzású irányadók. Ezek az adók körsugárzó antennával vannak felszerelve s az iránymeghatározás a repülőgép irányvevőkészülékével történik. Ezeknek az adóknak a telepítése, mint a forgóirányadóknál is láttuk, háromszögben történik, hogy a repülőgép két adó irányának meg-

állapításával helyét is meghatározhatja. Ez a rendszer terjedt el leginkább. A 3. ábrán bemutatom az európai rádió irányadóhálózatot. Nálunk még semmiféle irányadó berendezés nincs.

4. **Önirányítás nem erre a célra telepített (broadcast, táviró) adók segítségével.** Ezekkel az irányítás ugyanúgy történik, mint a 3. alattiakkal és ott, ahol más nincs, fel is használható, sőt háború esetén igen jó irányítói az ellenséges repülőgépeknek. Hátrányuk, hogy adásuk egyrészt nem állandó, sőt a nap 24 órájából igen keveset, s a repülés szempontjából szeszélyesen működnek, másrészt hullámhosszuk nagyrészt kiesik a repülőgépek irányvevőkészülékeinek hullámterjedelméből.

Az irányítatlan adású irányadók vételére a repülőgépeknek irányvevő berendezésre van szükségük. Ez olyan elven működik, mint a földi keretantennás irányvevőkészülék, kivételre nézve azonban jóval kisebb méretű (csömöszölt), tekintettel a repülőgépnél kívánatos kis terjedelemre.

A repülőgép irányvevő berendezésével, ugyanúgy, mint a földivel, végezhetünk iránymeghatározást, két adó esetén helymeghatározást, ezekkel nem

5. ábra. Irányrepülőberendezés elve.

foglalkozom tovább, ezeket a mérési módokat előző cikkemben ismertettem. Eltérő ezektől az egy földi adóval történő helymeghatározás, amit a 4. ábrán mutatok be. A repülőgép pilótája kíváncsi, hogy hol tartózkodik. Beméri magát a földi adóra (első mérés), ezután irányt változtat (QTI₂) és repül mondjuk 5 percig, ezután újra beméri a földi adót (második mérés), most az 5 perces oldalrepülés hosszát számítja ki a repülőgép sebességéből, ezt felviszi a rajzra („a”), ezután az első mérési iránnyal párhuzamosan húz a másodikhoz. A metszéspont adja a helyét a második mérés pillanatában, ebből a

pontból „a“-val párhuzamost húzva, megkapja az első mérés pillanatában elfoglalt helyzetét. Tehát nem A_1 -ben volt, mint gondolta, hanem A_2 -ben. Ez a mérés természetesen pontos helymeghatározásra a szél miatt (ritka a szélcsendes idő) nem alkalmas, de durva tájékozódásra használható.

Az irány, illetve helymeghatározáson kívül a irányadók célja, hogy a repülőgép kiválasztva az elérni kívánt repülőtér irányadóját, vagy ennek hiányában a közelébe eső más célra szolgáló adóállomást, „rárepül“. Ehhez a rárepüléshez külön berendezésre nincs szüksége abban az esetben, ha az irányadó irányított sugárzást ad, körsugárzó adóra valló rárepülésnél azonban az ú. n. irányrepülő berendezést használja (Zielflug).

Az irányrepülő berendezés lényege a repülőgép irányvevőkészüléke s ez van kibővítvé egy automatikus készülékkel.

A készülék az 5. ábrán látható, sematikus rajzból világosan érthető. Az oldalmeghatározásra szolgáló fix antennát a két egyirányban forgó szegmens a csatoló tekercs egyik oldalán a = . —, a másik oldalán pedig n = — . morsejelek szerint kapcsolja úgy, hogy az a és n jelek egymást kiegészítik. A keretet minimum helyzetbe hozva, a fejhallgatóban állandó jelet hallunk, az iránytól balra letérve, n jobbra letérve pedig a jelet hallunk, a helyes irányban tehát, mint a később ismertetendő Bakénál, állandó jelet hallunk. Az irányrepülőkészülékkel a balra vagy jobbra való letérést mutató műszer segítségével, a műszert figyelve is lehet repülni.

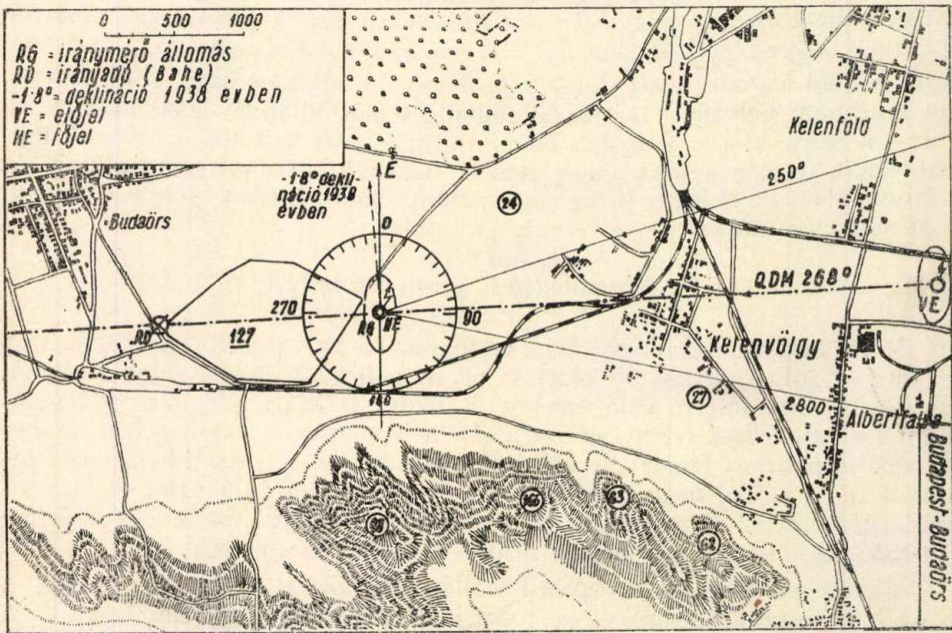
II. A repülőgépek közeli bevezetése.

Rossz időben a repülőgépeknek az útvonalon való irányítása nagyon szép és fontos rádiós feladat, de közel se olyan nehéz probléma, mint a repülőgépeknek a repülőtérre való vezetése és földre szállítása. Jó földi rádiószolgálat mellett, felhők felett repülve a pilóta biztonsággal vezeti gépét, de, bár sokszor igen nehéz feladat, le kell szállnia a földre. A rossz időben való leszállás rádió nélkül megoldhatatlan. (A gyakran előforduló, saját és más leszálló gép épségét veszélyeztető, vasútvonal vagy folyó fölött a repülőtérre történő „becsellengés“ egyáltalán nem biztonságos megoldás.)

Mielőtt ismertetném az egyes leszállási eljárásokat, pár szót szólok a rossz idő meghatározásáról és a rossz időben foganatosított előírásokról. A rossz idő természetesen más következményekkel jár sík vidéken fekvő repülőtéren, mint ha a repülőtérrel esztétikailag szép, de repülő szempontból veszélyes hegyek veszik körül. A helyi adottságokon kívül a rossz idő meghatározását a vízszintes és függőleges látásnak olyan csökkenése szabja meg, amelynél a pilóta látással már nem képes a leszállást végrehajtani. Ebben az esetben a repülőtér vezetősége az időjárás jelző állomás javaslatára elrendeli a rossz időre vonatkozó előírások életbeléptetését (QBI). A QBI elrendeléséről értesítik a szomszédos (külföldit is) repülőtereket és a repülőtér hangárja tetejére felhúznak egy vörös kosarat, figyelmeztetésül a repülőtéren szolgálatot teljesítő személyeknek. Azoknak, akik a repülésben jártasak, a Q kodex három betűjéből álló QBI rövidítés olyasmit jelent, mint a tűzoltónak

ben meghúzott körülbelül 30 km sugarú körön belül) rádióval nem rendelkező gép gyáltalán nem, rádióval felszerelt gép pedig csak az iránymérőállomás engedélyével repülhet be, a repülőtérrel induló gépekre ugyancsak ez az előírás kötelező. A közel egyidőben érkező gépek az iránymérőállomás által megadott leszállási sorszám (QGP 1, 2 stb.) sorrendjében szállhatnak csak le. A repülőtéren motorpróbát (motorok bemelegítését) csak az iránymérőállomás engedélyével szabad tartani.

A fel- és leszállás, függetlenül az esetleges oldalszélről, csak a kijelölt vakleszállási irányban történhetik. A vakleszállási irány az az irány, amely felől, illetve amely felé a gép akadálymentesen be-, illetve ki-repülhet. Ennek érzékelésére bemutatom a budaörsi repülőtér repülőtérképét (l. 6. ábra). A leszálló vonal mellett jobbról-balról húzott vonal a be-repülési ék, ezen belül repülve, illetve ezen ék által befogott irányok valamelyikéből a repülőgép biztonsággal éri el a repülőtér.

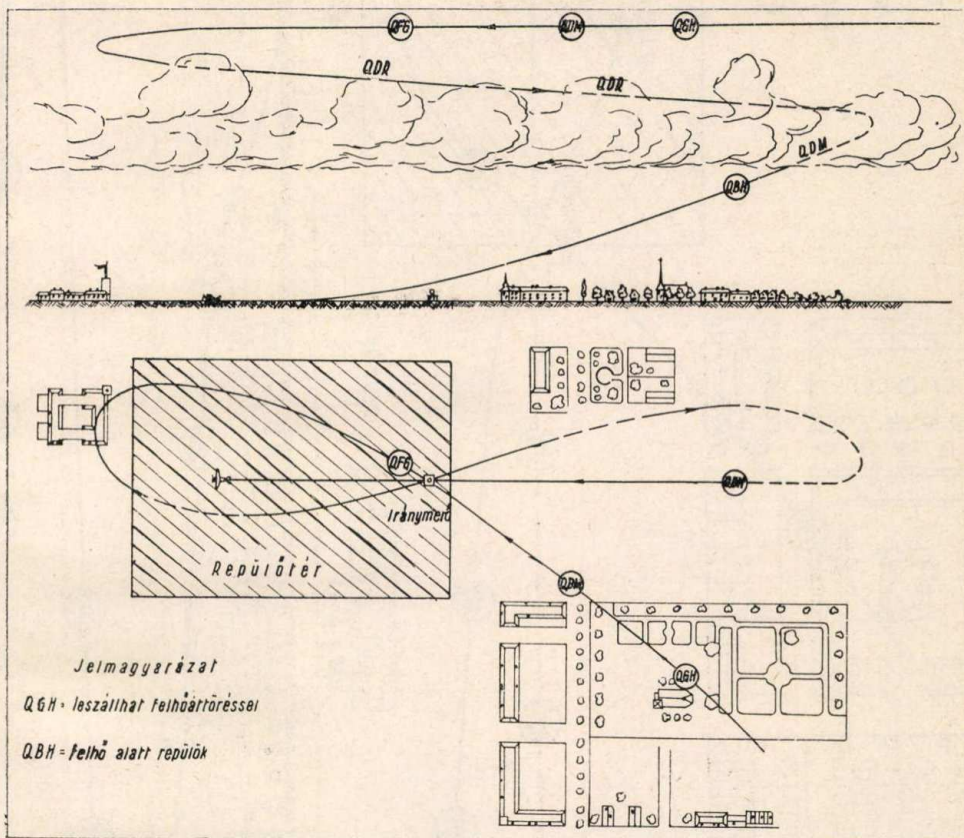

6. ábra. A budaörsi repülőtér térképe.

Ha az idő annyira rossz (talajköd, szélvihar) vagy a repülőtér talaja leszállásra alkalmatlan (hó, jég, beázás), hogy a leszállás emberi számítás szerint veszélyes, a repülőtér vezetősége elrendeli a leszállási tilalmat (QGO). Ebben az esetben a pilóta csak saját felelősségére szállhat s az esetleges szerencsétlenségért felelősség másra nem terhel.

A bevezető ismertetés után rátérek a leszállási eljárások ismertetésére. Három fő eljárást ismerünk: 1. felhőáttörés, 2. Z—Z, 3. Bake. Az első kettőnél az iránymérőállomás vezeti a gépet, tehát a leszállítás emberi segítséggel történik, a Bake ködleszállás esetében pedig a földön csak gépi berendezés „törődik” a leszálló géppel.

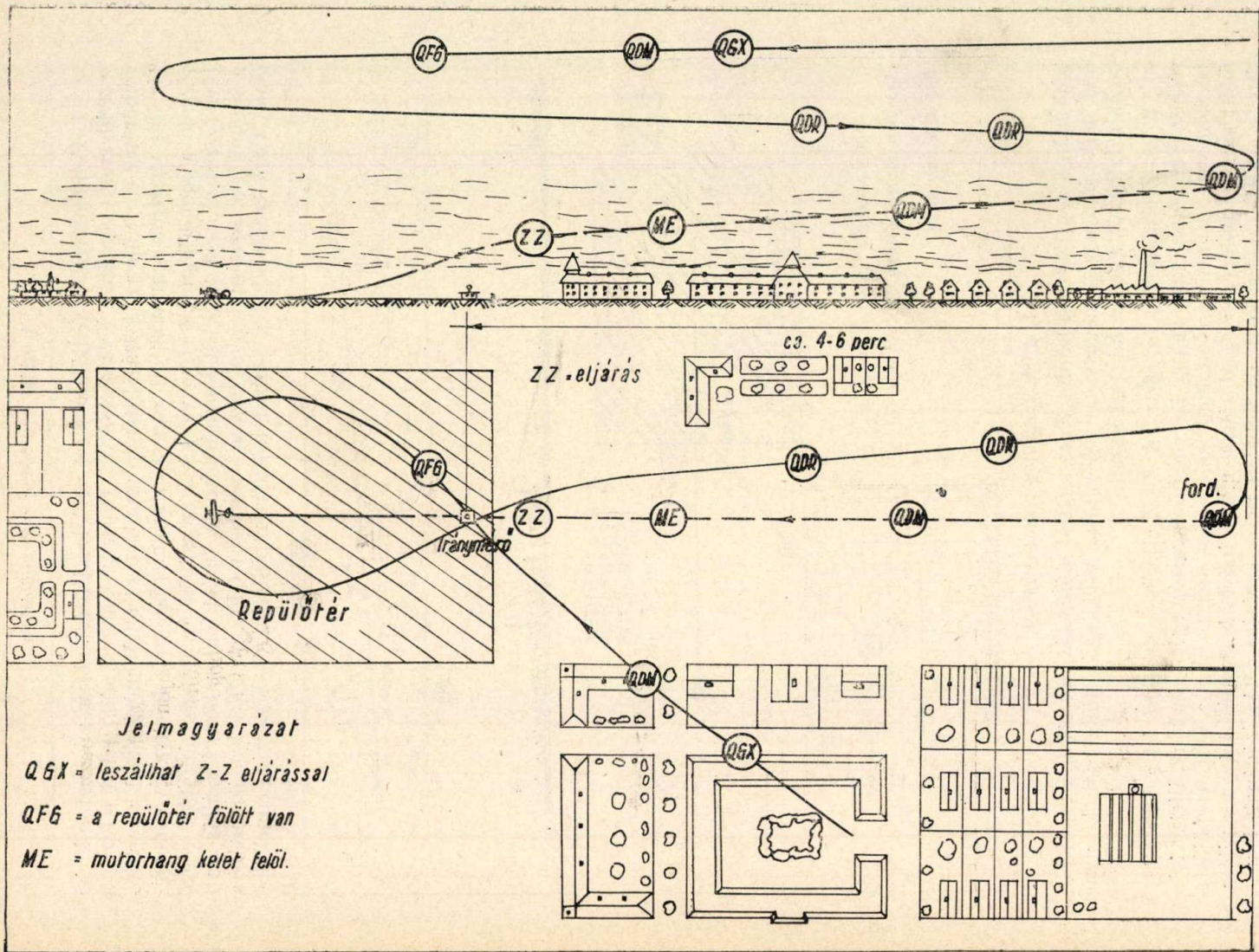
1. Felhőáttörés. A felhőáttöréssel való leszállítást akkor alkalmazzuk, ha a vakleszálló vonalban lévő akadályok (torony, kémény, stb.) felett fekszik a felhőréteg (l. 7. ábra). A leszállítandó repülőgépet QDM mérésekkel a repülőtér fölé vezetjük s amikor ott van, az iránymérőállomás tetején lévő motorfigyelő a motor hangját figyelve, közli szócésövön át a rádióirányítást végző távirásszal, aki ezt a gép tudomására hozza, (ezért fontos, hogy leszállás alatt a repülőtéren más motor ne legyen üzemben) QFG. A QFG leadása után a gépet QDR mérésekkel a szabad irányba repültetjük 3—6 percig, ennek le-

7. ábra. Leszállás felhőáttöréssel.

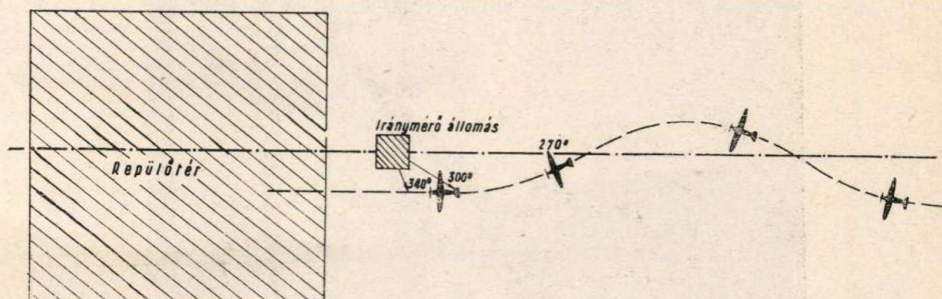
telte után a gép 180°-os fordulót végez s QDM mérésekkel vezetjük a repülőtér felé, miközben a gép magasságát fokozatosan csökkenti, amíg csak ki nem bujik a felhőből. Ezután látással leszáll.

2. Z—Z eljárás. (L. 7a. ábra.) A Z—Z eljárás igen közel áll a felhőáttöréshez. Ezt alkalmazzuk akkor, ha a felhőmagasság egész alacsony, illetve teljes köd van. Ennél az eljárásnál igen fontos szerepe van a QFG (repülőtér fölött van a repülőgép) megadásának, u. i. a helyes berepülési irányt a pilóta ismeri a QDM mérésekből, de nem áll rendelkezésére a távolságának ismer-

7/a. ábra. Leszállás Z-Z eljárással.

rete a repülőtértől, enélkül pedig hiába való lenne minden iránymérés. A QFG megadásakor a pilóta és az iránymérő távirász is működésbe hoz egy stopperórát és az előírt kirepülési idő leteltével 180°-os fordulót csinál a géppel s ezt közli az iránymérőállomással is. Ha tehát a stoppert figyeli a pilóta és az iránymérő, tudják körülbelül azt az időt, amikor a gép a repülőteret eléri. A forduló után kb. 20—30 mp-es időközökben a repülőtér személyzete QDM méréseket kap s ezek segítségével vezeti a gépet a vakleszállási irányban, közben állandóan süllyed a gép lehető kis sebességgel. A motorfigyelő, amint hallja a motor zúgását, jelenti az iránymérő távirásznak, aki ezt közli a géppel (pl.: ME = motorhang kelet felől). A motorfigyelő tovább figyel s ha a gépet az iránymérőállomás fölött hallja, ZmZ jelet adat le a rádióval, ha a gép rossz irányban van, JmJ jelet adat. A ZmZ jelre a pilóta a gépet gyorsan, de mégis óvatosan, a földre vezeti, JmJ jel esetén pedig gázt ad a motornak s előlőről kezdi az egész leszállási műveletet. A motorfigyelő munkája igen fontos s jó hallást kíván, mert bár, rendszerint látja a gépet az utolsó pillanatban (az iránymérő fölött), előfordul, hogy olyan rossz a látás, hogy csak hang után állapíthatja meg azt, hogy a gép helyes irányból jön-e? (A leszállás utolsó fázisában már megtevesztik a mérések és bár a gép akadálytalanul leszállhatna, rossz berepülést mutatnak. L. 8. ábra.)

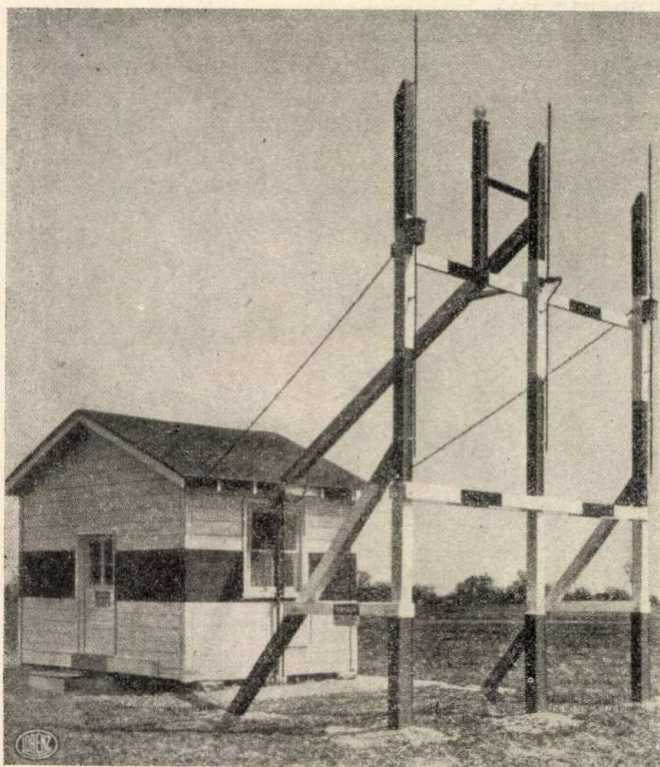
8. ábra. A közeli mérések félrevezethetik a pilótát.

3. Bake. Ez a leszállási mód tulajdonképpen a Z—Z eljárás automatizálása.

Az automatikus ködleszállító berendezéseknél, amit a továbbiakban röviden Bake-nak fogok nevezni, hullámhossz szerint megkülönböztetve találunk ultrarövid és hosszúhullámú megoldásokat. Az utóbiaknak hátrányuk, hogy nem éjjeli hatásmentesek, előnyük viszont, hogy nagyobb hatótávolságúak. Legjobban az ultrarövid Bake terjedt el, ezért a következőben ezt a rendszert fogom ismertetni, annál is inkább, mert a budaörsi repülőtér ilyen-nel van felszerelve és az új Ferihegyi repülőtérén is ez a rendszer lesz. Mint a Z—Z eljárásnál láttuk, a berepülési irányt sűrű QDM mérésekkel, a repülőtértől való távolságot pedig a motorhang észleléséről, illetve az iránymérő állomás felett történő elrepülésről adott észlelésekkel hozzuk a pilóta tudomására.

A Telefunken, illetve Lorenz rendszerű Bake-nál a leszállási irány 0.5 kw-os 9 m hullámhosszon dolgozó 1150 Hz-el modulált irányadó (jeladó)

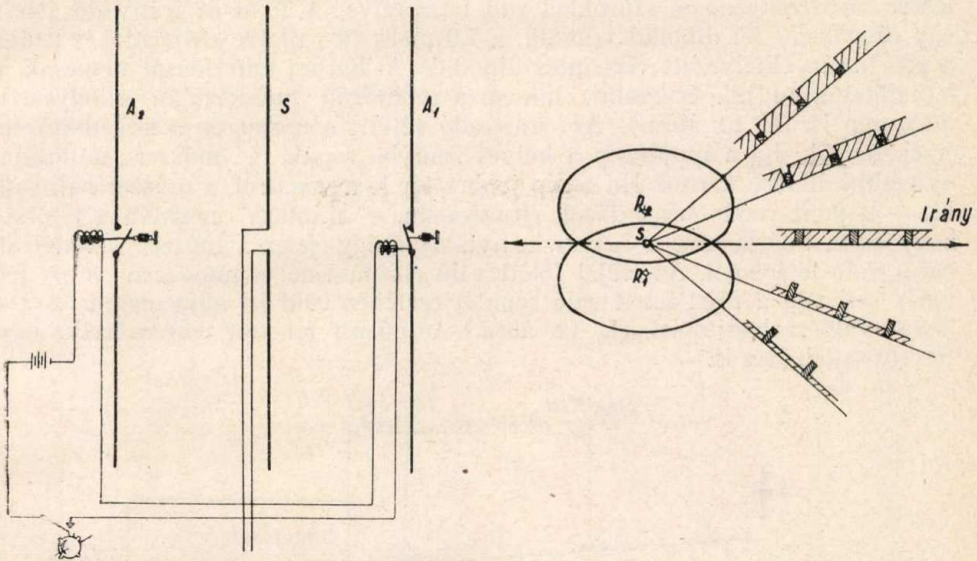
adja, a 9. és 10. ábrákon bemutatott antennarendszerrel. Az antennarendszer lényege: három függőleges, fél hullámhosszra beállított dipol, melyek közül a középső az antenna, a két szélső pedig a reflektor. A két reflektor közül egyidejűleg mindig csak az egyik hatásos, a másikat jelfogó rövidre zárja. A rövidrezárás meghatározott ütemben és időre történik, és pedig egy egész periodus áll egy pontból és egy vonásból; a vonás hossza hét pont. A reflektorok rövidzárása úgy történik, hogy az egyik reflektor rövidzárásának megszűntetése pillanatában a másik rövidzárása megkezdődik. A leírt eljárás eredményeképpen kapjuk a 10. ábrán látható két sugárzású diagramot, az egyik elipszisen belül pontokat, a másikon belül voná-

9. ábra. Az irányadó antennarendszere és az adó épülete. (Lorenz felvétel.)

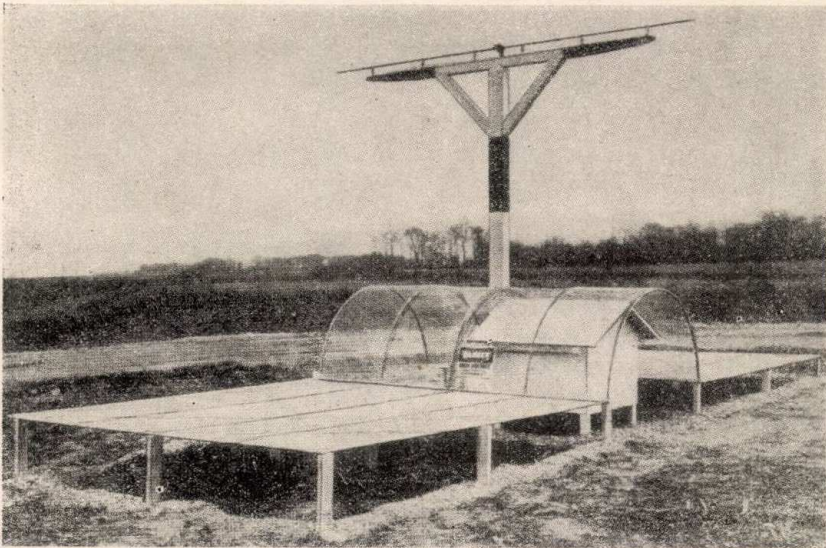
sokat hallunk a repülőgép vevőberendezéseinek hallgatóján, azon a kb. 5° nyílású éken belül pedig, ahol a két sugárzás intenzitású egyenlő, állandó 1150 Hz-es hangot hallunk. A dipolok rövidzárása minden berendezésnél (nemzetközi előírás) úgy történik, hogy a berepülő géppel a vakleszállás-iránytól balra repülve, pontokat, jobbra pedig vonásokat hallunk. A repülő-tértől való távolságot két 7.9 m hullámhosszon dolgozó 5 W-os vízszintes dipollal felszerelt felfelé rugózó adó adja. (L. 11. ábra.) Mindkét adó az irányadó által meghatározott vakleszálló vonalban fekszik. Az egyiket, az

előjeladót, melyet 700 Hz— magasságú és lassan szaggatott hanggal modulálunk, a repülőtér szélétől kb. 3000 m-re, a másikat a főjeladót, melyet 1700 Hz

10. ábra. Az irányadó antennarendszere és sugárzási diagrammja. (Lorenz után.)

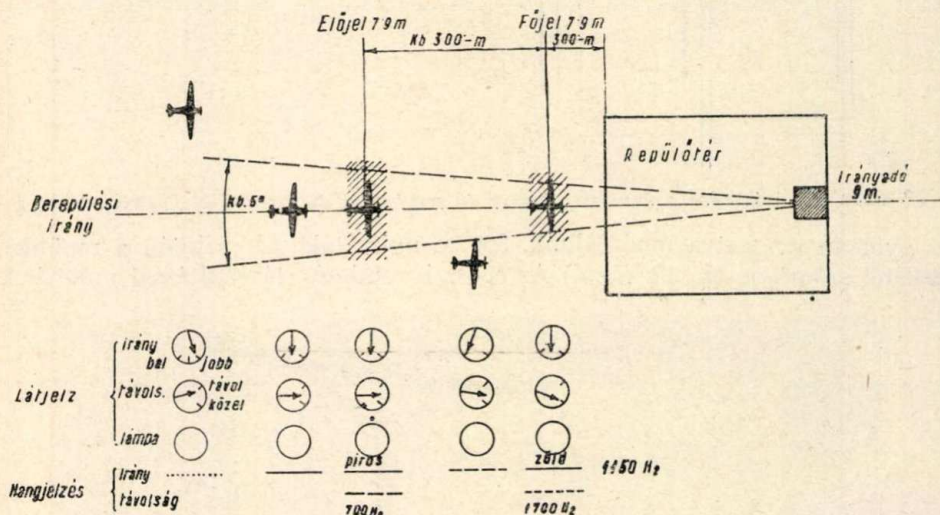
és gyorsan szaggatva modulálunk, 300 m-nyire találjuk, szintén a repülőtér szélétől számítva. (L. 12. ábra.) Az egész berendezés távindítással működte

11. ábra. Elő, ill. főjeladó. (Lorenz felvétel.)

hető, az iránymérőállomásról, s ugyanitt az ellenérző műszerek és zavarjelző készülék segítségével figyelemmel kísérhetjük mindhárom adó üzemét.

A repülőgép ködleszálló rádió berendezése a következő: ultrarövid vevő-készülék egy 9 és egy 7.9 m-es rádiófrekvenciás résszel és egy közös hangfrekvenciás résszel, amely a fő- és előjeladó, illetve irányadó megkülönböztetésére hangfrekvenciás szűrőkkel van felszerelve. A 9 m-es irányadó jeleit egy függőleges fél dipollal vesszük, a 7.9 m-es fő-, illetve előjeladókat pedig a gép hasán elhelyezett vízszintes dipollal. A három adó adását nemcsak a fejhallgatón tudjuk érzékelni, hanem a repülőgép műszerfalán elhelyezett műszeren is. (L. 13. ábra.) Az irányadó vételét a műszeren a következőképp érzékeltetjük: ha a repülőgép a helyes irányba repül, a műszer mutatója nyugalmi állásba marad. Ha a gép jobbra tér le a vonalról, a műszer balra üt ki, — a pont-vonás szaggatások ritmusában, — mintegy nógatva a pilótát, hogy balra találja meg a helyes irányt, ugyanígy jelez a műszer a vonalról balra való letérésnél. Az előjel fölött való repülés esetében zöld jel adja meg a leszállásra való szabadjelzést. (L. 12. ábra.) A műszer fel van még szerelve egy térerősségjelzővel is.

12. ábra. A Bake telepítési vázlatja és a vízszintes navigáció bemutatása.

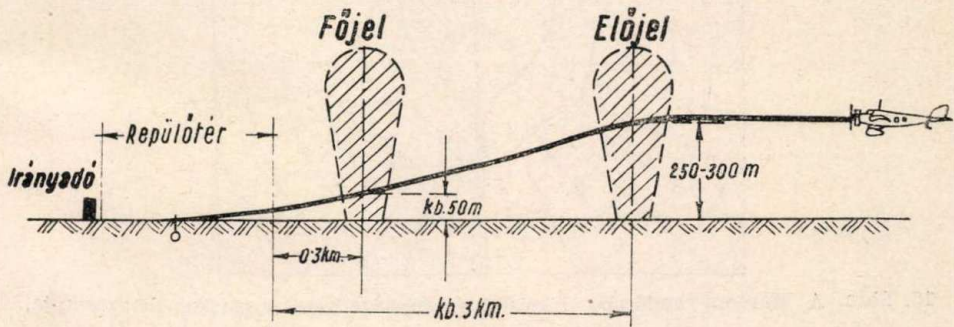
A Bake-val való leszállás a következőképpen történik: a térerősségjelző-mutató segítségével a repülőtér fölé repülünk, helyesebb azonban, ha az iránymérőállomástól QFG jelzést kérünk. (L. Z—Z eljárás.) Ezután a pilóta kirepül a pont vagy vonás oldalán 4—6 percig, úgy, hogy a forduló után miir lehetőleg a vonásra kerüljön. A forduló után a fejhallgató és a műszer segítségével a vonalat megkeresi és azon repül. Helyes, ha a pilóta úgy vezeti a gépet, hogy az 5°-os ék jobboldalán feküdjék, úgy, hogy gyengén hallja a vonásokat, mert ha az éken belül repül, mint a Z—Z eljárásnál. Forduló után a vonalon repülve, a pilóta várja az előjel jelentkezését, úgy, hogy a gép 250—300 méter magasan repüdjön. Az előjelet elérve, magasságát fokozatosan csökkenti, hogy a főjel el-

érésekor körülbelül 50 méter magasan legyen. (Lásd 14. ábra.) Ha a vonalon repül és a főjelet hallja, illetve annak elérését a műszer zöld jellel mutatja, vakon leszáll. Megjegyzem, hogy a magasságmérő pontatlansága és lustasága miatt a szigorúan vett vakleszállást (nem lát semmit még 20–30 méterrel sem) a pilóták elkerülik s csak végszükségben alkalmazzák, mert ilyenkor a leszállás tisztán szerencse kérdése. Olyan repülőtérén, ahol a vakleszállás mindkét irányból lehetséges (Budaörsön nem), a Bake-t át lehet kapcsolni 180°-kal, fordított irányba is, úgy, hogy a pont-vonás oldal nem-

13. ábra. Bake műszer.

zetközi meghatározása (pont = bal, vonás = jobb) ne változzék. Ez a kétoldali leszállási lehetőség (természetesen nem egyszerre!) nincs meg minden antennarendszernél, így a 14. ábrán bemutatott Marconi-megoldásnál sem. viszont előnye a Marconi-antennának, hogy a leszállási ék jóval nyitottabb és ezért könnyebb a helyes irányt megtalálni. A helyes leszállás ugyanis egy mindig csillapodó amplitudójú szinusz-rezgés szerint folyik, le (vízszintes vetületben). Mint láttuk, a berepülési irány meghatározása, úgy a Z—Z, mint a Bake eljárásnál jól meghatározott, sajnos nem mondhatjuk ezt a függőle-

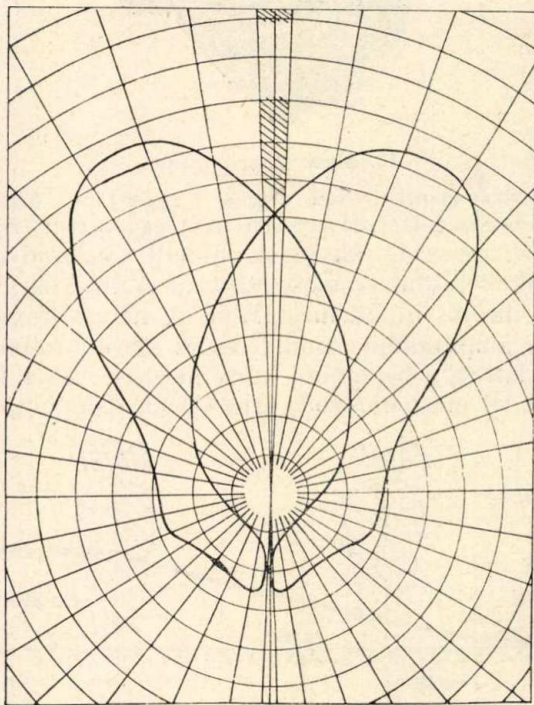

14. ábra. Függőleges navigáció Bakéval.

ges navigációról, mely egészen a magasságmérőtől függ, a használatos barometrikus magasságmérő azonban, mint fentebb már említettem, kis magasságok mérésére nem megbízható, ezen igyekezett segíteni a Bake az ún. „siklóút” (Gleitweg) kijelölésével. A repülőgépre felszerelt térerősségjelző

indikáló műszert azon a helyen uralkodó térerősségre állítjuk be, ahova a gépet vezetni akarjuk. Leszállás közben a pilóta a műszert ugyanazon álláson tartja és így a magasságot az egész leszállás alatt a kívánt értékben tarthatná, ha... , ugyanis ez az elmélet figyelmen kívül hagyta azt, hogy a talaj és levegő vezetőképessége az időjárás függvénye és hogy a térerősségjelző műszerrel még 50 m-es magasságkülönbségeket sem tudunk érzékelni, tehát megbízhatatlan. Más, az előbinél hatásosabb eljárás, még egy 9 m-es adót használ arra, hogy a sikló pályát oldalbesugárással adja meg, azonban az előbbi hibák itt is jelentkeznek.

Megemlékezem még ú. n. „várópont”-ról. A várópont a vakleszálló vonalban a repülőtértől kb. 15 km-nyire elhelyezett egy kis teljesítményű hosszuhullámú adóból és egy ugyancsak kisteljesítményű 7.9 m-es ultrarövid adóból áll. A hosszuhullámú adó irányítatlan jeleket sugároz és a pilótát az irányrepülő berendezés segítségével a vakleszálló vonal megtalálásához segíti.

15. ábra. A Marconi-rendszerű irányadó antennarendszer sugárzási diagrammja.

Az ultrarövidadó azt a célt szolgálja, hogy több közel egyidőben érkező repülőgép, addig míg leszállásra kerül, az iránymérőállomás által kiosztott különböző magasságokban repüljön az ultrarövidadó körül, míg a leszállásra nem kap engedélyt. A hosszuhullámú adó telepítése nagyon célszerű, azonban egyáltalában nem az az ultrarövidadó felállítása arra a célra, hogy a gépek fölötté repülve várakozzanak. T. i. egyrészt nem szabad az összeütközés

veszélyét növelni a repülőgépek összegyűjtésével és egymás felett való repül-
tetésével (pl. hibás magasságmérő), másrészt helytelen elgondolás olyan ma-
gasságokba kényszeríteni őket, ahol a jegesedés veszélye várhat rájuk. Sok-
kal jobb a repülőgépeket egymástól minél távolabb repültetve várakoztatni.

A Z—Z és Bake leszállítási rendszert összehasonlítva, megjegyzem, hogy
a Bake-nak előnye, hogy az irányt állandóan adja. A Z—Z eljárásnak viszont
nagy előnye, hogy közvetlenül a leszállás előtt a motorfigyelő a motorzajból
vagy esetleg a gépnek a kódön át való megpillantásából, tekintettel arra,
hogy a repülőtér fekvését pontosan ismeri (a pilóta még jól ismert repülő-
térén sem képes erre, mert fix pontja nincs), meg tudja ítélni, hogy a gép
leszállhat-e akadálytalanul, vagy sem. Azt, hogy a pilóta melyik eljárással
szálljon le, legjobb rábízni, mert a vakleszállás igen nagy önbizalmat kíván s
ezért a pilóta elgondolását nem tanácsos ráerőszakolt parancsral befolyásolni.

Jogesetek és joggyakorlat.

Cas juridiques et jurisprudence.

Az egyik pestkörnyéki postahivatalban, melynek postamestere a postai szolgálat alól felmentetett az illetékes kir. járásbíró-
sági végrehajtó kielégítési végrehajtást fogamatosított. Ennek során bírói zár alá vette a hivatal egyes felszerelési tárgyait: üveges faválasztófalat, mosdót, faliszekrényt, választóajtót, íróasztalt, márványla-
pos íróasztalt, kettős páncélszekrényt, álló-
asztalt, 1100 P becsértékben.

A kiküldöttnek ezen foglalási eljárása ellen az 1908:XLI. t.-c. 32. §-ának 4. pont-
ja alapján előterjesztéssel élt a m. kir. kincstár és a Vhn. 2. §. 4. pontja alapján a végrehajtási cselekmény megsemmisíté-
sével az ingóságoknak a bírói zár alóli feloldását kérte.

A kir. járásbíróóság előterjesztésünk alap-
ján csupán csak a páncélszekrényeket ol-
dotta fel a bírói zár alól, előterjesztésünk ezt meghaladó részével elutasított, és pedig
azzal az indokolással, hogy a többi ingó-
ság a postamester tulajdonát képezte és
azok bár postahivatali célokra használtat-
tak, de csak addig, ameddig az ingók tu-
lajdonosa mint postamester működik.
Mínt hogy a végrehajtást szenvedő posta-
mesteri minősége megszűnt, nincs jogalap
arra, hogy a tulajdonát képező ingóságok
a bírói zár alól feloldassanak.

A járásbíróóság végzése ellen a m. kir.
kincstár felfolyamodással élt. Felfolyamo-
dásában rámutatott arra, hogy a Vhn. 2.
§-ának 4. pontja értelmében a végrehaj-

tás alól ki vannak véve és ennél fogva még
a végrehajtást szenvedőnek a beleegyezé-
sével sem foglalhatók le:

a köz- vagy magánhivatalhoz, intézethez
vagy üzlethez tartozó pecsétnyomók, bé-
lyegzők, irományok, feljegyzési, üzleti és
egyéb könyvek, valamint a köz- vagy ma-
gánhivatalhoz tartozó más felszerelések.

A törvény e rendelkezéséből kétségte-
len, hogy a közhivatalhoz tartozó felszere-
lésekre végrehajtási úton jogokat szerezni
nem lehet. A törvényhozónak e rendelke-
zéssel az a célja, hogy a közhivatalnak a
zavartalan működését biztosítsa. A tör-
vény e rendelkezésének alkalmazásánál fi-
gyelmen kívül hagyandó az a körülmény,
hogy a hivatal felszereléséhez tartozó in-
góságok kinek a tulajdonát képezik. A
mentesség nem azért illeti meg ezeket az
ingóságokat, mert a hivatal tulajdonát ké-
pezik, hanem azért, mert a hivatal felsze-
reléséhez tartoznak és így a hivatal mű-
ködési körét szolgálják.

A végrehajtási jegyzőkönyv szerint az
1—6. és 8. tétel alatt összeírt ingók a m.
kir. postahivatalban foglaltattak le és irat-
tak össze, tehát e postahivatal felszerelé-
sét képezik.

A felszerelések hiányában a m. kir. pos-
tahivatal, mint közhivatal tevékenységét
zavartalanul folytatni nem tudná és ezál-
tal a közérdek szenvedne sérelmet.

A kir. járásbíróóság végzésének ama ren-
delkezéséből, amely szerint megkereste a

m. kir. postaigazgatóságot, hogy amennyiben a végrehajtást szenvedő a posta létszámából töröltenék, az ingóságait a m. kir. postahivatal helyiségéből elszállítaná, ezt a körülményt kellő időben jelentse be, vagy közölje a végrehajtható képviselőjével, azt lehet következtetni, hogy a járásbíró-ság álláspontja szerint a hivatal felszereléséhez tartozó ingókra végrehajtási úton zálogjogot szerezhettek ugyan a végrehajtható, de azokat mindaddig nem árvereztetheti el, amíg a m. kir. postahivatal felszereléséhez tartoznak, illetőleg míg azokat végrehajtást szenvedő, mint tulajdonos onnét el nem szállíthatja. A bíróság ilyen álláspontja téves, mert a hivatkozott törvényes rendelkezést ily kiterjesztőleg magyarázni nem lehet. Ha a törvényhozónak ez lett volna a célja, azt feltétlenül kifejezésre juttatta volna, amint azt a törvény egyéb rendelkezéseinél meg is tette.

Minthogy a végrehajtható a végrehajtási jegyzőkönyv 1—6. és 8. tétele alatt összeírt ingókra a törvény határozott intézkedéseinek megsértésével szerzett végrehajtási jogot, a végrehajtás ezekre az ingókra nézve is megsemmisítendő.

Felfolyamodásunk alapján a kir. törvényszék az első bíróság végzését megváltoztatta.

A kielégítési végrehajtás során a végrehajtási jegyzőkönyv 1—6., 8. tétele alatt felvett üveges fa választófalat, fedeles mosdót, 2 db. sárga fali szekrényt, üveges fa választófalat, 4 drb. irodai íróasztalt és további két íróasztalt — a lefoglalásukra vonatkozó eljárás megsemmisítése mellett — a bírói zár alól feloldotta,

egyúttal végrehajtás terhével kötelezte a végrehajthatót arra, hogy az előterjesztéssel

élő m. kir. kincstárnak 15 P felfolyamodási költséget 8 nap alatt megfizessen.

Indokolásában kimondotta: „Nem volt vitás, hogy a foglalás az egyik postahivatalban történt.

A Vhn. 2. §. 4. pontja szerint a végrehajtást szenvedő beleegyezésével sem foglalhatók le a köz- vagy magánhivatalokhoz tartozó felszerelések.

A végrehajtási jegyzőkönyvben 1—6., 8. tétel alatt foglalt ingók olyanok, amelyek hivatali felszereléshez tartoznak, így fenti törvényszakaszk rendelkezése alá esnek.

Annak a körülménynek, hogy a lefoglalt ingók az I. r. végrehajtást szenvedő tulajdonát képezik, a jelen esetben nincsen jelentősége. Köztudomású ugyanis, hogy a postamesterek maguk kötelesek berendezni a postamesteri helyiséget a működéshez szükséges felszerelési tárgyakkal, — ezek felett csupán korlátozott mértékben illeti meg rendelkezési jog a postamestert. — Kétségtelen továbbá, hogy az ilyen felszerelési tárgyak lefoglalása és elárverezése esetén a posta működése lehetetlenné válna, már pedig az idézett rendelkezésnek az a célja, hogy a hivatal működésének folytatását lehetővé tegye.

Mind ezekből kitérinőleg nyilvánvaló, hogy a postamester által kötelezően szolgáltatott berendezésnél nem az amúgy sem vitás tulajdonjog, hanem az az irányadó, hogy az a hivatalhoz, annak működéséhez szükséges felszerelésnek tekintendő-e. A jelen esetben ez megállapítható lévén, a felfolyamodásnak helyt kellett adni és a végrehajthatót a felfolyamodás költségében el kellett marasztalni.”

Közl: Dr. Nánay Endre.

Érdekes kérdések.

Questions intéressantes.

Újabb pályatételeink:

1. Egyik postai alkalmazottat az igazgatóság bizonyos ügyből kifolyólag elsőfokú határozattal az okozott kár és vizsgálati költség térítésére kötelezte. Ugyanez a határozat az elkövetett rendellenesség miatt pénzbírsággal is bünteti. Az alkalmazott e kettős határozattal szemben milyen jogorvoslattal élhet?

2. A távbeszélőn továbbított távirat tényleg megtörtént leadását milyen módon lehetne utólag hiteltérdemlően bizonyítani?

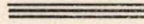
A pályázaton a m. kir. posta személyzetének minden tagja résztvehet.

A pályamunka legfeljebb három gépirásos oldalra terjedhet. A pályázati határidő: 1941 február 10.

A pályamunkán a szerző nevét nem szabad feltüntetni, hanem azt külön borítékban, zárt és lepecsételt jeligés levélben a pályamunkával együtt kell a Magyar Posta szerkesztőségéhez juttatni. A jeligés levelet csak abban az esetben bontják fel, ha a szerző a munkáért jutalomdíjat kap vagy legalább is dicséretben részesül. A jutalomdíj összege 50 pengő.

A jutalomban vagy dicséretben nem részesült pályamunka szerzőjének nevét tartalmazó levelet a döntés után megsemmisítik és így a szerző neve ismeretlen marad. A pályamunka végén a kidolgozáskor igénybevett forrás, munkákat meg kell jelölni, hivatkozva a forrásmunka oldalának és bekezdésének számára, ahonnan a pályázó idézett vagy érveket merített a tétel megoldásához.

A pályázaton a Magyar Posta szerkesztőbizottságának tagjai, továbbá a postavezérigazgatóság ügyosztályvezetői, akik a bírálatra lesznek hivatva, nem vehetnek részt.

ELMÉLET - GYAKORLAT.

Théorie. — Pratique.

1. Ha a díjelőleg terhére feladott csomag szállítólevélén a felvevő hivatal a „Kézpénzzel bérmentesítve“ bélyegzőlenyomatot nem alkalmazta, a 20%-os bírság felszámítható-e?

Nem.

A P. R. T. 1924. évi 60 számában közzétett 16.334. sz. rendelet 7. pontja szerint, . . . téves díjazások, díjlerovások és egyéb díjhiányok után a hiányzó díjon felül és azzal együtt, büntetésként a hiányzó díj 20%-át . . . kell a hibás alkalmazottól beszédni. Ezek szerint tehát a hiánylati jutalékokat csakis téves díjazás, tényleges díjhiány, vagy helytelen díjlerovásból származó díjhiányok után lehet megállapítani.

A kézpénzzel való bérmentesítés esetében a bélyegzőlenyomat hiánya azonban még nem jelent egyúttal díjhiányt is. Azt, hogy a bélyegzőlenyomat hiánya mikor jelent tényleges díjhiányt is, a felvevő hivatal a kezelési okiratok alapján állapítja meg. Hiánylati jutalék tehát csak az esetben jár, ha a felvevő hivatal megállapítja, hogy a felvétel során nem a helyes díjat számolták el. Ellenkező esetben a kézpénzzel bérmentesített bélyegzőlenyomat

hiánya kezelési szabálytalanságnak minősítendő, ami hiánylati jutalék felszámítására alapot nem adhat. (242.096/1940—IV. 4. K. M. szám).

2. Fennáll-e jelenleg is az a szabály, amelyik elrendelte, hogy a távirat felvételekor a „számív“ megfelelő folyószáma áthúzandó?

Nem.

Ilyen szabály jelenleg nincs (Beküldött kérdés.)

3. Kell-e, illetőleg hol kell a távirat bevezető részében törtjelet adni azoknak a hivataloknak, amelyek a helynéven kívül még számmal is megvanak jelölve (pl. Budapest 70.)?

A P. R. T. 1933:51. számában megjelent 107.475/5. sz. rendelet 32. pontjának e/2 bekezdése szerint, ha a felvevő hivatal a helynéven kívül még számmal is megvan jelölve, pl. Budapest 9., a továbbításnál Morse- vagy hallás utáni vételre berendezett készülékekénél a számot törtjellel való elkülönítés nélkül, a rövidített számjegyek mellőzésével, közvetlenül a hivatal neve után kell adni.

Ugyanez áll a Táv. Kez. 21. §. 2/b. pontjának harmadik bekezdésében is, mely szerint ilyen esetekben Morse- és hallás utáni rendszernél a hivatal számát — a bevezető rész többi számjegyeitől eltérőleg — nem rövidített számmal kell továbbítani.

Betűnyomó géprendszereken a távírat bevezető részében a hivatal neve mellett esetleg előforduló számot azonban törtjellel kell a hivatal nevével elválasztani. (Beküldött kérdés.)

4. L és C/2 szolgálatot tartó hivatalok a 20—21 óra közötti időben kötelesek-e a távbeszélőelőfizetőktől távíratot felvenni? Ebben az időben ugyanis ezeknél a hivataloknál a távíratfelvétel szünetel.

Nem.

Az L és C/2 szolgálatot tartó távbeszélő központok 20 és 21 óra között csak távbeszélőkapcsoló szolgálatot tartanak, távíratokat ebben az időben nem kötelesek elfogadni az előfizetőktől. Ez azonban természetesen nem vonatkozik a közveszély vagy baleset esetében segélykérés céljából bárki által feladható közérdekű távíratokra, melyeket még szolgálati időn túl is kötelesek a hivatalok elfogadni és továbbításukról a lehetőséghez képest gondoskodni. (Beküldött kérdés.)

5. Olyan hivatalok küldőnci, akik hivataluk anyagát autóbuszjárat közvetítésével kapják, meddig kötelesek az autóbuszra várni, ha az nem érkezik meg a rendes időben?

A Postakezelési Utasítás (A. 2. Szab.) a postát szállító vonatok és általában a közúti járatok késése, elmaradása esetében követendő eljárást a következőképpen szabályozza:

„Ahol a községben lévő postahivatal a

pályaudvarral távíró vagy távbeszélőösszeköttetést tart fenn, a postát szállító vonatok harminc percnél több késését s a vonatok elmaradását a vasútállomás a postahivatalai távíróvonalon, illetőleg távbeszélőn közli. Ilyenkor a hivatal a járatot a vonatkésés figyelembevételével indítja.

A pályaudvaron a küldőnc a forgalmi irodában köteles esetleges vonatkésések felől tájékozódni.” (A. 2. Szab. 71. §. 13. p.)

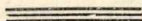
„Ha valamely közúti járat a menetrendszerű időben nem érkezik meg s elmaradását az időjárási viszonyok sem okolják meg, az indító hivatalt szolgálati távírat-tal vagy távbeszélőn értesíteni kell. Aggasztó, gyanúkelto körülmények esetében a rendőrséget (csendőrséget, községi előjáróságot) is értesíteni kell.” (A. 2. Szab. 76. §. 5. p)

A személyszállításra berendezett és menetrendszerűen közlekedő gépkocsijáratok, autóbuszjáratok — a késés esetében követendő eljárást illetően — tulajdonképpen a vasúti menetekkel azonosoknak tekintendők. De mert az egyes gépkocsizemeknek a gépkocsijáratok megállóhelyein — 1—2 gőcponttól eltekintve — külön személyzete egyáltalában nincsen, fél óránál nagyobb késés esetén maguknak a postahivataloknak kell a gépkocsijárat által korábban érintett postahivataloknál vagy az érdekelte gépkocsivállalatnál (MÁVAUT kirendeit-ségnél) a késés oka és a megérkezés időpontja iránt — lehetőleg távbeszélőn — érdeklődni.

Nagyobb késés esetén a küldőnc a járat megérkezéséig természetesen egyéb munkakörben (pl. kézbesítés) is foglalkoztatható s a járat fogadására a megállapított késés figyelembevételével indítandó ki újból.

A gépkocsijáratoknak az időjárási viszonyokkal (hófúvás, árvíz stb.) összefüggésbe nem hozható rendszeres késéseiről az előttes igazgatóságnak jelentés teendő.

(Beküldött kérdés.)

A POSTA FORGALMA.

Le trafic de la poste.

1940 november hó.

Ismerteti: Dr. RUTTNER BÉLA postatitkár.

Publié par M. le Dr. BÉLA RUTTNER Secrétaire de poste.

En vue de pouvoir observer et apprécier le mouvement du trafic, la tendance du développement ainsi que l'influence du tarif et de réglemens sur l'utilisation des divers services, l'Administration recueille toutes les données relatives au trafic des services postal, télégraphique, téléphonique et de la T. S. F. Les détails de la statistique sont contenus dans le Rapport annuel de la Poste hongroise; les résultats principaux annuels et mensuels seront également communiqués dans les tableaux ci-après. Les tableaux renferment les résultats des 8 années dernières, à compter de l'année 1930 montrant des résultats maxima,

A Magyar Gazdaságkutató Intézet legutolsó, október hó végével lezárt Gazdasági Helyzetjelentése közel 200 oldalas füzetben számol be egyrészt a világ, másrészt Magyarország gazdasági helyzetének alakulásáról. A füzet tartalmának részletesebb ismertetésére a Magyar Posta legközelebbi számában visszatérünk, most a jelentésnek csak a legfontosabb megállapításait ismertetjük.

Az európai háború kiszélesedése következtében a tengerentúli kereskedelem Európában Spanyolországra és Portugáliára korlátozódott. Ennek következtében mind a nyersanyagtermelő tengerentúli országokban, mind Európában súlyos helyzet állott elő. Európa fokozódó nyersanyaghiánnyal küzd, a tengerentúli államokban pedig óriási nyersanyagkészletek halmozódtak fel, úgyhogy az egyes tengerentúli országok nagy erőfeszítéseket tesznek a termelők helyzetének enyhítésére. A nyersanyagbehozatal elmaradása az európai államokat a nyersanyagokkal való fokozott takarékoskodásra és ennek érdekében az ipari termelés és a fogyasztás korlátozására készítette. Hazánkban egyes iparágak termelését szintén korlátozni kellett, mert a nyersanyagtermelés fokozása és a pótcanyagok gyártásának előmozdítása a nyersanyagbehozatal hiányát nem ellensúlyozhatta. Az 1940. év második felében bekövetkezett üzemkorlátozásokra tehát kizárólag a nyersanyagokkal való takarékoskodás érdekében volt szükség. Ez azonban nem volt általános. Egyes ipar-

et les données des 13 mois derniers. Les chiffres permettent donc de faire des comparaisons entre les résultats du mois indiqué en-haut et ceux du même mois de l'année précédente, d'une part entre les résultats constatés à partir du commencement de l'année courante jusu'au mois indiqué et ceux de la même période de l'année précédente, d'autre part, et enfin, entre les résultats d'une année, entière, compté en arrière à partir du mois indiqué et ceux des années 1930 à 1937.

Les différences en nombre et en pourcentage entre les comparaisons respectives sont relevées au bas des tableaux.

ágakban, mint pl. a textiliparban, a termelés színvonala nagyobb mértékben csökkent, más iparágakban, így főleg a nehéziparban a termelés csökkenése csak kis méretű volt, míg ismét más iparágakban (építőipar, stb.) a termelés továbbra is emelkedett. Az ipari fejlődést a visszatért keleti és erdélyi területek, előreláthatólag kedvezően fogják befolyásolni, mert ez a terület — egyes kivételektől eltekintve — iparcikkék terén nem önálló és így az anyaország ipari termelésére szorul.

Magyarország külkereskedelmi forgalma 1940 első felében 601 millió pengő értéket képviselt és így az 1939. év első félévi forgalom értékéhez képest jelentősen emelkedett. Az emelkedés kizárólag a behozatali oldalon állott elő, mert a kivitel részben a gyenge termés, az állatállomány csökkenése és az ország fokozott ipari szükségletének következtében visszaesett. Döntő szerepe az ipari termelés és fogyasztás közötti egyensúly megváltoztatásának volt, ami az iparcikkék csökkenő kivitelében és növekvő behozatalában jutott kifejezésre. Külkereskedelmi forgalmunk 1940 áprilisa óta hónapról-hónapra passzív.

A bankjegyforgalom szeptember hó végén 1357 millió P volt és így május óta 317 millió pengővel emelkedett. Tekintettel az ország megnagyobbodására és arra, hogy a bankjegyforgalom az őszi hónapokban rendszeresen emelkedik, e jelentés megállapítja, hogy a bankjegyforgalom nem mutat figyelemreméltó változást. A

visszacsatolt keleti és erdélyi területeken szeptember hó végéig 171 millió pengő értékű leu bankjegyet váltottak be. A hitelbiztonsági helyzet 1940-ben továbbra is javult. Ezt azonban részben a gazdasági helyzetből független körülmények, így pl. az áruhitel korlátozása és az áruellátás nehézségei idézték elő.

A nagykereskedelmi árszínvonal emelkedése 1940 áprilisa óta meggyorsult. Az ár-emelkedést főleg a mezőgazdasági termékek idézték elő, míg az ipari termékek ár-emelkedése lényegesen kisebb mérvű volt. Az ú. n. agráröllő a mezőgazdasági termékek nagyarányú ár-emelkedése következtében augusztusban meg is szűnt, szeptember hónapban pedig már 2.6%-os ipari öllő keletkezett. A létfenntartási költségek szintén emelkedtek. A munkabérek, valamint a köz- és magánalkalmazottak fizetésének 7%-os emelése a drágulást kis mértékben még fokozni is fogja. A bér- és fizetésemelés kizárólag az élelmezés színvonalának fenntarthatását célozta. Az iparcikkek fokozott fogyasztását az állam nem kívánja, sőt éppen a fogyasztás korlátozása az érdeke, mert a nagyarányú fölfegyverkezés és egyéb nemzeti célok megvalósítása érdekében az ipari termelésből nagyobb hányadra van szüksége, mint eddig. A jelentős megállapítása szerint a drágulás Magyarországon kisebb mérvű, mint a legtöbb semleges országban.

A mezőgazdaság helyzete az agrártermékek árának nagyarányú emelkedése ellenére sem javult, részben, mert a munkabérek és üzemanyagok ára is emelkedett, másrészt viszont, mert a termés gyenge volt és a sertés-, valamint a juhállomány csökkent. A terméseredményekre jellemző, hogy a buzatermés kb. 10 millió q-val, vagyis 32%-kal, a rozstermés pedig 6%-kal volt kisebb, mint az előző évben. Tengeriben kb. 7 q-val többre lehet számítani, mint az 1939. esztendőben és ugyancsak igen jó a burgonyatermés is. A visszacsatolt keleti és erdélyi területek szántóföldekben viszonylag szegények és így búzában és kukoricában az anyaország ellátására szorulnak. Jelentős azonban a területek gazdagsága rétekben, legelőkben és erdőkben és így az ilyen szempontból viszonylag szegény anyaországot szerencsésen kiegészítik. Tűzifából az ország már nem szorul behozatalra, lomblevelű műfát pedig már exportálhat is.

A visszacsatolt területek újjáépítése az államkincstártól nagy áldozatokat követel. A rendkívüli kiadásokat az állam az állan-

dóan emelkedő adóbevételekből, hitelműveletek útján, valamint „erdélyi kölcsön” kibocsátása útján fedezi. Az 5 éves beruházási terv keretében 1940 első felének végéig kb. 850 millió pengő folyt be, tehát 2 év alatt az 5 évre előirányzott összeg 7/8 része. Az eredeti terv lényegesen kibővült és a fedezetről is gondoskodás történt.

A postaforgalom emelkedése november hónapban is szinte töretlen vonalban folytatódott. A múlt év novemberéhez viszonyított forgalomemelkedés a visszacsatolt keleti és erdélyi területek forgalmával együtt általában 23.5% és még területek forgalma nélkül is 14.6%. A forgalom nagyarányú emelkedését előidéző okok között első helyen a visszatért területeket kell említenünk. E forgalom egyrészt és pedig azt, amely magán a visszacsatolt országgrészekben jelentkezett, meg tudjuk állapítani. Igen számottevő lehet azonban az a számszerűen meg nem állapítható forgalom is, amely a visszatért területekkel kapcsolatban a régi Csonkaországban jelentkezik.

A postai üzletág erőteljes forgalom-emelkedését még a naptár szeszélye is előmozdította. 1940-ben ugyanis december 1-je vasárnapra esett és így a decemberre esedékes illetmények, részben posta-, részben csekkfizetési utalványokkal még november hónapban kerültek kifizetésre. 1939 novemberében illetménykifizetések nem voltak és így a folyó évi novemberi kifizetések a múlt évvel szemben többletként jelentkeznek. Ez a magyarázata a kifizetett összegek nagymérvű, a postautalványoknál 70.0, a csekkfizetési utalványoknál 73.2%-ot kitevő emelkedésnek. A naptári rendellenességek természetesen csak 1—1 hónap forgalmi eredményeit befolyásolják, a teljes éven belül kiegyenlítődnek. A kifizetések nagyarányú emelkedése természetesen a befizetések alakulására is kihat, amit a befizetett postautalványok összegének 43.6%-os és a csekkbefizetések összegének 24.2%-os emelkedése a jelen esetben is szemléltet. A november havi pénzforgalom megduzzadásának egy további következménye a decemberi pénzforgalom kisebb terjedelme lesz, mert hiszen a novemberi pénzforgalom elsősorban a decemberi kárára növekedett. Igen élénk volt a csomagforgalom is, amit a visszacsatolt területek mind erőteljesebben meginduló áruellátásának tulajdoníthatunk. Az ajánlott küldemények darabszámának emelkedése az átlagon alul maradt. Ennek elbírálásá-

nál tekintettel kell lennünk arra, hogy a budapesti egységes távbeszélőhálózatba kapcsolt távbeszélőelőfizetők nyugtáit a múlt év novemberében még ajánlott küldeményként, a f. évben pedig már csak közönséges tértivevényes küldeményként adták postára. Ez havonta kb. 71.000 drb. ajánlott küldeményt jelent. Figyelemre méltó, hogy a betétképződés az egész országban, tehát a visszacsatolt keleti és erdélyi területeken is, megindult.

A feladott és kézbesített táviratok darabszáma számszerűleg is magas, de nagymértvű a múlt évhez viszonyított emelkedés is. A felszabadult keleti és erdélyi területeken feladott és kézbesített táviratok nélkül a forgalomemelkedés 22,4, illetőleg 18,3%. Emelkedett a nemzetközi táviróforgalom is és pedig a múlt év novemberéhez viszonyítva 1,2, a f. év októberéhez képest 21,7%-kal.

A távbeszélőüzletág forgalma szintén igen kedvezően alakult, mert mind az állomások, mind a beszélgetések száma jelentősen emelkedett. A legnagyobb forgalomemelkedést ebben a hónapban is a távolsági beszélgetések mutatják, mert a kezdeményezett beszélgetések száma 42,6, az érkezetteké pedig 32,9%-kal több, mint a múlt év novemberében volt. A felszabadult területek forgalma nélkül a forgalomemelkedés a kezdeményezett beszélgetéseknél 26,8, az érkezettekénél 14,1%.

A posta november hó végén 594.832 rádióengedélyest tartott nyilván, tehát 105.989 előfizetővel (21,7%-kal) többet, mint a múlt év novemberében és 15.012-vel (2,6%-kal) többet, mint a f. év októberében. A nyilvántartott rádióelőfizetők közül 32.510 a felszabadult területekre esett. Ez a szám még nem is teljes, mert a postahivatalok adatszolgáltatása részben még hiányos volt. A rádióelőfizetők számát még így is kedvezőnek mondhatjuk, mert dr. Asztalos József, a Magyar Statisztikai Szemle 1940. évi 8-9. számában (780. old.) a visszacsatolt terület rádióelőfizetőinek számát 30.000-en felül becsülte. Komolyan remélhetjük, hogy a f. évi december hónapban a 600.000-es létszámot is túlszárnyaljuk.

A posta különböző üzletágainak forgalmát munkaegységekben is kifejezi, mint-hogy az összforgalom általános és áttekinthető kifejezésére a darabszámok egyszerű összegezése útján nyert összdarabszám erre nem alkalmas. Ebben a darabszámban ugyanis az egyes üzletágak különböző küldeményei és szolgáltatásai,

másrészt a darabszámok és összegek végegyesen szerepelnek. A különböző természetű szolgáltatások összeadhatása végett ezeket először közös nevezőre kellett hozni. Ez oly módon történt, hogy minden egyes szolgáltatást a munka minőségének, mennyiségének és az elvégzés időtartamának figyelembevételével értékeltünk. Az értékelés mérőeszköze a munkaegység. A közös nevezőre, a munkaegységre hozott szolgáltatások egyszerű összeadásának végösszege fejezi ki az egyes üzletágak munkaegységeken elért forgalmát.

A munkaegységek tehát már alkalmazsák az általános posta-, táviró-, távbeszélő és rádióforgalom mérésére és összehasonlítására, de természetesen csak akkor, ha az összehasonlítási időszakban végzett munkák értékelése egyforma alapon történik. A közölt táblázatok adatai az egyenlő értékelés alapján megállapított munkaegységek számát tüntetik fel és így a forgalom alakulásának megítélésére alkalmasak. Megjegyezzük azonban, hogy ezek az adatok a személyzet által feldolgozott munkaegységek számával nem azonosak.

A munkaegységekben kifejezett forgalom a múlt év novemberéhez viszonyítva 23,5%-kal emelkedett. A forgalmot kifejező 58,4 millió munkaegység 0,2 millió munkaegységgel még a f. évi októberi forgalmat is meghaladja és így a legnagyobb, amelyet a világháború utáni időben eddig tapasztaltunk. Figyelemre méltó, hogy a f. évi novemberi forgalom az 1933. évi novemberi, mélypontra lévő forgalomnak éppen kétszerese. A f. évi forgalom alakulását természetesen a visszacsatolt keleti és erdélyi területek forgalma döntően befolyásolta, hiszen ott közel 4,2 millió munkaegységet dolgoztak fel. Az utolsó 12 év forgalmáról összehasonlításképpen szolgáltatjuk a következő adatokat:

1929	november	39,9	millió	munkaegység
1930	"	37,8	"	"
1931	"	33,5	"	"
1932	"	30,2	"	"
1933	"	29,2	"	"
1934	"	30,3	"	"
1935	"	32,6	"	"
1936	"	33,3	"	"
1937	"	35,8	"	"
1938	"	40,1	"	"
1939	"	47,3	"	"
1940	"	58,4	"	"

a felszabadult keleti és erdélyi területek nélkül 54,2 millió munkaegység. A visszacsatolt területek forgalma okkedett. Véleményünk szerint további erőteljes élénkülésre számíthatunk.

1. POSTAFORGALOM.1) — 1. Trafic postal.1)

Egység: 1000 drb, összeg 1000 pengő. — Les nombres s'entendent en milliers, les montants en 1000 pengős.

Év Année	Hó Mois	Feladás — Expédition										
		Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi, belfőt és sommás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék betét Caisse d'épargne Versements		Csekkbefizetés Chèques Versements		
		közönséges ordinaires	ajánlott recomandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	
1939.	XI.	49.354	982	48	1.232	1.190	81.304	68	6.241	2.452	295.819	
1940.	XI.	59.181	1.087	49	1.517	1.332	116.746	70	7.595	2.573	367.264	
1939. I—XI.		535.491	9.874	489	11.470	12.627	832.693	951	86.598	23.601	2.617.363	
1940. I—XI.		616.940	11.621	560	13.069	12.625	1.002.991	754	77.115	24.396	3.154.451	
Összehasonlítások Comparaisons	1940. XI. havában 1939. XI. havához képest több (+) kevesebb (-) En nov 1940 par rapport au mois de nov 1939, en plus (+), en moins (-)	számszerűleg en nombre	+ 9.827	+ 105	+ 1	+ 285	+ 142	+ 35.442	+ 2	+ 1.351	+ 121	+ 71.445
	0%-ban en %		+ 19.9	+ 10.7	+ 2.1	+ 23.1	+ 11.9	+ 43.6	+ 2.9	+ 21.6	+ 4.9	+ 24.2
	1940. I.—XI. időszakban 1939. I.—XI. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-nov 1940 par rapport aux mois de janv.-nov 1939, en plus (+), en moins (-)	számszerűleg en nombre	+ 81.449	+ 1.747	+ 71	+ 1.599	- 2	+ 170.298	- 197	- 9.483	+ 795	+ 537.088
	0%-ban en %		+ 15.2	+ 17.7	+ 14.5	+ 13.9	- 0.02	+ 20.5	- 20.7	- 11.0	+ 3.4	+ 20.5

(Folytatás.)

Év Année	Hó Mois	Kézbesítés — Remise										
		Levélpostai küldemény drb. Objets de la poste aux lettres, nombre		Érték levél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi, belfőt és sommás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-poste		Postatakarék kivét Caisse d'épargne Payements		Csekk-kifizetés Chèques Payements		
		közönséges ordinaires	ajánlott recomandés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	
1939.	XI.	49.548	996	51	1.216	1.152	69.318	42	3.954	452	82.282	
1940.	XI.	59.414	1.105	54	1.541	1.338	117.834	43	4.956	704	142.482	
1939. I—XI.		538.681	10.013	552	11.515	12.504	835.339	515	53.171	5.030	975.358	
1940. I—XI.		620.117	11.785	616	12.937	12.644	1.007.981	451	47.699	7.579	1.319.138	
Összehasonlítások Comparaisons	1940. XI. havában 1939. XI. havához képest több (+) kevesebb (-) En nov 1940 par rapport au mois de nov 1939, en plus (+), en moins (-)	számszerűleg en nombre	+ 9.866	+ 109	+ 3	+ 325	+ 186	+ 48.516	+ 1	+ 1.002	+ 252	+ 60.200
	0%-ban en %		+ 19.9	+ 10.9	+ 5.9	+ 26.7	+ 16.1	+ 70.0	+ 2.4	+ 25.3	+ 55.8	+ 73.2
	1940. I.—XI. időszakban 1939. I.—XI. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-nov 1940 par rapport aux mois de janv.-nov 1939, en plus (+), en moins (-)	számszerűleg en nombre	+ 82.036	+ 1.772	+ 64	+ 1.422	+ 140	+ 172.642	- 64	- 5.472	+ 2.549	+ 343.780
	0%-ban en %		+ 15.2	+ 17.7	+ 11.6	+ 12.3	+ 1.1	+ 20.7	- 12.4	- 10.3	+ 50.7	+ 35.2

1) Az adatok ideiglenesek. — Les chiffres sont provisoires.

2. TÁVIRÓFORGALOM.¹⁾ — 2. Trafic télégraphique.¹⁾
 3. TÁVBESZÉLŐFORGALOM.¹⁾ — 3. Trafic téléphonique.¹⁾

Év Année	Hó Mois	Távíró Télégraphe		Távbeszélő — Téléphone									
		Távíratok ezer drb. Télégrammes, nombre en milliers		Főállomások száma drb. Nombre des postes téléphoniques				Közvetlen összeköttetések száma Raccourcements directs nombre	Számított helyi beszélgetések száma ezrekben Conversations locales complètes nombre en milliers				
				hálózatok szerinti dans le réseau		összesen total	bpesti egységes hálózatban dans le réseau uniforme de Budapest		vidéken en province	összesen total			
		feladás dépôt	kézbetét remise	bpesti egységes uniforme de Budapest	falrendszertől és 200 előfizetőnél nagyobb système rural et plus de 200 abonnés			200 előfizetőnél kisebb jusqu'à 200 abonnés					
1939.	XI.	268	333	79.332	24.502	28.463	132.297	2.344	13.337	2.000	15.337		
1940.	XI.	390	459	85.905	31.494	31.303	148.702	2.822	14.888	2.354	17.242		
1939. I—XI.		2.833	3.585	—	—	—	—	—	136.418	19.533	155.951		
1940. I—XI.		3.685	4.405	—	—	—	—	—	153.162	24.168	177.330		
Összehasonlítások Comparaisons	1940. XI. havában 1939. XI. havához képest több (+) kevesebb (-) En nov 1940 par rapport au mois de nov 1939, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+ 122	+ 126	+ 6.573	+ 6.992	+ 2.840	+ 16.405	+ 478	+ 1.551	+ 354	+ 1.905
			%-ban en %	+ 45·5	+ 37·8	+ 8·3	+ 28·5	+ 10·0	+ 12·4	+ 20·4	+ 11·6	+ 17·7	+ 12·4
	1940. I-XI. időszakban 1939. I-XI. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-nov 1940 par rapport aux mois de janv.-nov 1939 en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+ 852	+ 820	—	—	—	—	—	+ 16.744	+ 4.635	+ 21.379
			%-ban en %	+ 30·1	+ 22·9	—	—	—	—	—	+ 12·3	+ 23·7	+ 13·7

3. TÁVBESZÉLŐFORGALOM (folytatás). — 3. Trafic téléphonique (suite).
 4. RADIÓELŐFIZETŐK. — 4. Nombre des abonnés de radio.

Év Année	Hó Mois	Távbeszélő — Téléphone							Rádió Radiodiffusion				
		Központok száma Nombre des centrales	Távolsági beszélgetés 1000 drb. Conversations interurbaines nombre en milliers						Rádió előfizetők száma Nombre des abonnés				
			kezdeménnyezett départ			érkezett arrivée			Buda- pesten à Budapest	vidéken en province	összesen total		
			bpesti egységes hálózatban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en province	összesen total	bpesti egységes hálózatban dans le réseau uniforme de Budapest	vidéken en province	összesen total					
1939.	XI.	1.939	152	505	657	147	528	675	154.797	334.046	488.843		
1940.	XI.	2.254	173	764	937	178	719	897	174.892	419.940	594.832		
1939. I—XI.		—	1.594	5.083	6.677	1.493	5.121	6.614	—	—	—		
1940. I—XI.		—	1.728	6.767	8.495	1.739	6.777	8.516	—	—	—		
Összehasonlítások Comparaisons	1940. XI. havában 1939. XI. havához képest több (+) kevesebb (-) En nov 1940 par rapport au mois de nov 1939, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	+ 315	+ 21	+ 259	+ 280	+ 31	+ 191	+ 222	+ 20.095	+ 85.894	+ 105.989
			%-ban en %	+ 16·2	+ 13·8	+ 51·3	+ 42·6	+ 21·1	+ 36·2	+ 32·9	+ 13·0	+ 25·7	+ 21·7
	1940. I-XI. időszakban 1939. I-XI. időszakához képest több (+) kevesebb (-) En janv.-nov 1940 par rapport aux mois de janv.-nov 1939, en plus (+), en moins (-)		szám-szerűleg en nombre	—	+ 134	+ 1.684	+ 1.818	+ 246	+ 1.656	+ 1.902	—	—	—
			%-ban en %	—	+ 8·4	+ 33·1	+ 27·2	+ 16·5	+ 52·3	+ 28·8	—	—	—

5. A FORGALOM MUNKAEGYSÉGEKBEN — 5. Le trafic en unités de travail

E g y s é g: 1000 drb. — Nombre en milliers.

		Munkaegységek száma drb: — Nombre des unités de travail:											
Év Année	Hó Mois	Kincstári postahivataloknál Bureaux d'Etat					Postamesteri hivataloknál és ügynökségeknél Bureaux des maîtres de poste et agences						
		posta poste	távíró télé- graphe	távbe- szélő téléphone	rádió radio	összesen total		posta poste	távíró télé- graphe	távbe- szélő téléphone	rádió radio	összesen total	
						drb. nombre	o/o					drb. nombre	o/o
1939.	XI.	1.7450	2.237	12.991	985	33.663	71·2	9.419	942	2.895	387	13.643	28·8
1940.	XI.	21.689	3.394	15.271	1.171	41.525	71·1	11.437	1.289	3.710	456	16.892	28·9
1939. I—XI.		170.997	23.742	132.512	10.010	337.261	70·7	95.158	10.143	29.714	4.54	139.559	29·3
1940. I—XI.		199.604	30.168	151.906	11.904	393.582	70·7	106.893	13.172	38.496	4.693	163.254	29·3

Összehasonlítások Comparaisons	1940. XI. havában 1939. XI. havához képest több (+) kevesebb (-) En nov 1940 par rapport au mois de nov 1939, en plus (+), en moins (-)	szám- szerüleg en nombre						o/o-ban en o/o						o/o-ban en o/o
			+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	
			-	-	-	-	-		-	-	-	-	-	
		+4.239	1.157	+2.280	+186	+7.862	—	+2.018	+347	+815	+69	+3.249	—	
		+24·3	+51·7	+17·6	+18·9	+23·4	—	+21·4	+36·8	+28·2	+17·8	+23·8	—	
		28.607	6.426	+19.394	+1.894	+56.321	—	+11.735	+3.029	+8.782	+149	+23.695	—	
		+16·7	+27·1	+14·6	+18·9	+16·7	—	+12·3	+29·9	+29·6	+3·3	+17·0	—	

(Folytatás.)

		Munkaegységek száma az összes postai szerveknél: Nombre des unités de travail dans tous les services:									
Év Année	Hó Mois	Posta Poste		Távíró Télégraphie		Távbeszélő Téléphone		Rádió Radio		Összesen drb. total nombre	
		drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o	drb. nombre	o/o	drb. total nombre	o/o
		1939.	XI.	26.869	56·8	3.179	6·7	15.866	33·6	1.372	2·9
1940.	XI.	33.126	56·7	4.683	8·0	18.981	32·5	1.627	2·8	58.417	
1939. I—XI.		266.155	55·8	33.885	7·1	162.226	34·0	14.554	3·1	476.820	
1940. I—XI.		306.497	55·0	43.340	7·8	190.402	34·2	16.597	3·0	556.836	

Összehasonlítások Comparaisons	1940. XI. havában 1939. XI. havához képest több (+) kevesebb (-) En nov 1940 par rapport au mois de nov 1939, en plus (+), en moins (-)	szám- szerüleg en nombre						o/o-ban en o/o						o/o-ban en o/o
			+	-	+	-	+		-	+	-	+	-	
			-	+	-	+	-		+	-	+	-	+	
		+6.257	—	+1.504	—	+3.095	—	+255	—	+11.111	—	+23·5	—	
		+23·3	—	+47·3	—	+19·5	—	+18·6	—	+23·5	—	+16·8	—	
		+40.342	—	+9.455	—	+28.176	—	+2.043	—	+80.016	—	+16·8	—	
		+15·2	—	+27·9	—	+17·4	—	+14·0	—	+16·8	—	+16·8	—	

6. A VISSZACSATOLT ERDÉLYI ÉS KELETI ORSZAGRÉSZEK FORGALMA. — 6. Le trafic des territoires rattachés.

a) Postaforgalom. — a) Trafic postal.

E g y s é g: 1000 drb, összeg 1000 pengő. — Les nombres s'entendent en milliers, les montants en 1000 pengős.

Év	Hó	F e l a d á s — E x p é d i t i o n									
		Levélpostai küldemény drb. Poste aux lettres nombre		Értéklevél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi, betét és summás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-Poste		Postatakerék betét Caisse d'épargne versements		Csekkbefizetés Chèques versements	
		közönséges ordinárcsés	ajánlott recombondés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összeg montant
1940.	IX.	1.080	44	1	18	12	1.063	1	116	4	4.062
1940.	X.	3 785	92	3	75	69	5.716	2	404	38	18.373
1940.	XI.	4.107	111	4	110	107	9.233	3	607	63	22.384

a) Postaforgalom (folytatás). — a) Trafic postal (suite).

Év	Hó	K é z b e s í f é s — R e m i s e									
		Levélpostai küldemény drb. Poste aux lettres nombre		Értéklevél drb. Lettres de valeur nombre	Kézi betét és summás csomag drb. Colis nombre	Postautalvány Mandats-Poste		Postatakerék kivét Caisse d'épargne paiements		Csekk-kifizetés Chèques paiements	
		közönséges ordinárcsés	ajánlott recombondés			drb. nombre	összeg montant	drb. nombre	összesen montant	drb. nombre	összesen montant
1940.	IX.	—	24	1	34	11	749	*	2	**	158
1940.	X.	—	86	3	141	70	8.069	1	73	2	3.809
1940.	XI.	—	120	4	197	106	12.616	1	133	10	1

*) Összesen csak 19 drb.

***) Összesen csak 268 drb.

b) Táviróforgalom. — b) Trafic télégraphique.

c) Távbeszélőforgalom. — c) Trafic téléphonique.

Év	Hó	Táviró — Télégraphe		T á v b e s z é l ő — T é l é p h o n e			
		Táviratok ezer darab Télégrammes nombre en milliers		Főállomások száma drb. Nombre des postes téléphoniques			Számított helyi beszélgetések száma ezrekben Conversation locales complètes nombre en milliers
		feladás depót	kézbefizetése remise	falurendszertől és 200 előfizetőtől nagyobb syst rural et plus de 200 abonnés	200 előfizetőnél kisebb jusqu'à 200 abonnés	összesen total	
1940.	IX.	5	6	3.734	1.159	4.893	—
1940.	X.	52	52	4.128	2.136	6.264	—
1940.	XI.	62	65	4.170	2.166	6.336	—

c) Távbeszélőforgalom (folytatás). — c) Trafic téléphonique (suite).

d) Rádióelőfizetők. — d) Radiodiffusion.

Év	Hó	T á v b e s z é l ő — T é l é p h o n e			R a d i ó — R a d i o d i f f u s i o n	
		Központok száma Nombre des centrales	Távolsági beszélgetések 1000 drb. Conversations interurbaines nombre en milliers		Rádió előfizetők száma Nombre des abonnés	
			kedvezményezett départ	érkezett arrivée		
1940.	IX.	135	5	9	—	
1940.	X.	276	60	156	24.633	
1940.	XI.	286	104	127	32.510	

e) A forgalom munkaegységekben. — e) Le trafic en unités de travail.
Egység: 1000 drb. — Nombre en milliers.

Év Année	Hó Mois	Munkaegységek száma az összes postai szerveknél: Nombre des unités de travail dans tous les services				
		Posta Poste drb. nombre	Távíró Télégraphe drb. nombre	Távbeszélő Téléphone drb. nombre	Rádió Radio drb. nombre	Összesen Total drb. nombre
1940.	IX.	422	54	251	—	727
1940.	X.	1.790	575	709	30	3.104
1940.	XI.	2.469	743	939	36	4.187

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Revue étrangère.

POSTA.

Brit India.

Az indiai posta 1938—39. évi jelentése sok érdekes adatot tartalmaz, amely némi betekintést enged ennek a hatalmas területen működő postaintézetnek a működésébe.

Az 1937—38. évi gazdasági fellendülés után az 1938—39. költségvetési évben az ottani gazdasági életben nagyfokú visszaesés mutatkozott. Ezt a posta is megérezte. A bevételkiesést a postaigazgatás részben nagyfokú takarékossággal, részben pedig szolgálati újításokkal ellensúlyozta.

A gazdasági dekonjunktúra ellenére a közönséges küldemények forgalma továbbra is emelkedett, az ajánlott és az értékűküldemények, valamint az utánvételek és postautalványok száma azonban már jelentékeny mértékben csökkent. A főbb küldemények darabszáma a következő volt: közönséges postaküldemények: 1241 millió; ajánlott küldemények: 39,4 millió, értékűküldemények: 2,6 millió, postautalványok 40 millió, külföldi csomag, indítás: 397.000, érkezés: 418.000, átmenő: 17000.

Az indiai posta üzemeltetési köze tartozik a postatakarékszolgálat, a postai pénztárjegy szolgálat és a postai életbiztosítási üzemeltetés is.

A bevezetett újítások célja nagyrészt a forgalom növelése volt; másrészt pedig az újítások a közönség kényelmét szolgálták.

Az utánvétel felső határát 25 rupiáról

50 rupiára emelték fel. Megengedték, hogy a tanulók dolgozataikat a könyvekre megszabott alacsony díjszabás mellett adhassák fel. Az üzleti válaszlevelezőlapok és válaszborítékok céljára új mintát rendszeresítettek. Könyvküldemények expressz kézbesítését is berendezték. A külföldi forgalomban több állammal felvették az utalvány és értékforgalmat. A Burmával váltott levelezés díját leszállították.

Postaszállításra az indiai posta a következő közlekedési eszközöket veszi igénybe: repülőgép, vasút, gépkocsi, hajó, Tonga (2 kerekű kocsi), tevé, öszvér, gyalogküldönc. India 400 millió lakosát kell kiszolgálni a postai utak hossza 161.000 mérföld. A szolgálatot 24303 postahivatal látja el. 53.153 levélszekrény van.

Érdekes adatokat tartalmaz a jelentésnek a tértiosztályokra vonatkozó része is. Ezek egy év alatt 5.733.000 küldeményt kezeltek. E küldemények 44%-ának a címzettjét, 44%-ának pedig a feladóját utólag sikerült kinyomozni. A térti levelek felbontása útján és az egyéb módon történő címnyomozás tehát igen eredményes. A kalkuttai, bombayi és madrasi nagy térti munkahelyekre átlag naponta 126 teljesen cím nélküli küldeményt szolgáltatottak be. Igen sok ilyen küldeményben találtak aránylag nagyértékű bankjegyet, ércpénzt, csekket és más értékpapírt. A címnyomozás nehézségei közé tartozik az is, hogy a küldemények címrata

nagyszámú különböző nyelven és írásmódon készül.

A kézbesítő és szállító járatok ellen az év folyamán 20 esetben kíséreltek meg rablótámadást. A megtámadott postai alkalmazottak száma 17 volt s ebből ketten haltak meg a támadás következtében. A szolgálatot ellátó 117.151 postai alkalmazott közül 178 ellen jártak el különböző ügyből kifolyólag. Külső személyek 46

postautalványcsalás, 23 takarékvisszaélés, 108 zárlat- és egyéb lopás és 31 más bűncselekmény elkövetésével károsították meg a postát. Az okozott kár 82.100 rupia volt, melyből 34.000 rupia megtérült. A fennmaradó kárösszeg az indiai posta évi 3020 millió rupiás pénzforgalmához képest nem jelentékeny. (L'Union Postale 1940:6)

Székely.

Könyvszemle.

Bibliographie.

Dr. Kárász István: Utmutató a postai kézbesítő szolgálathoz címmel saját kiadásában napokban megjelent munkája az átvételi jogosultságot és ezzel kapcsolatos kézbesítési kérdéseket tárgyalja. Az átvételi jogosultság megállapítása a postai kézbesítési teendőknek az a része, amely a kezelési szabályok ismeretén kívül jogi ismereteket is megkíván. Ezért a szerző az átvételi jogosultság tárgyalásánál különös figyelemmel volt arra, hogy a kezelési szabályok törvényekben vagy rendeletekben megtalálható alapjaira rámutasson. Egészen részletesen foglalkozik a szerző a jogi személyek címére érkező küldemények kézbesítésének kérdésével csőd, kényszer-egyeségi eljárás, egyesülés, üzletvitel ellenőrzése s más különleges esetekben is, de kiterjeszkedik munkájában mindazokra az átvételi jogosultsággal kapcsolatos kérdésekre, amelyek tapasztalat szerint gyakran adnak gondot a kézbesítő postahivataloknak. A szövegrészek között elhelyezett számos minta és példa a kézbesítő postahivatalok részére hasznos útmutatóul szolgál.

Dr. Kárász István hézagpótló munkáját nemcsak a postáság fogadta őszinte örömmel, hanem a nagyközönség körében is élénk visszhangot keltett ez a gyakorlati élet számára írt igen hasznos és értékes Utmutató.

Dr. Magos Győző és dr. Belus Mihály: Postakezelés — számadástétel c. kézikönyve a m. kir. postavezérigazgatóság hivatalos kiadásában a napokban hagyta el a sajtót. A kézikönyv — miként címe is mutatja, — két részből áll, az I. rész a postakezelést, a II. rész pedig a számadástételeit tárgyalja. A kézikönyv kizárólag postai szaktanfolyamok céljaira

szolgál és mind a postakezelésből, mind a számadástétel körébe tartozó ismeretekből csak a legszükségesebb és legfontosabb ismereteket tartalmazza. A szerzőknek az volt a céljuk, hogy csak azokat a tudnivalókat gyűjtsék össze, amelyekre a postai szolgálat kapcsán leginkább szükség van. Céljuk nagyszerűen sikerült, mert ezáltal egy olyan hézagpótló kézikönyvet bocsátottak a kezdő postabiztosok rendelkezésére, amely lehetővé teszi, hogy az általános értelemben vett postakezelési és számadástételi ismereteket könnyen elsajátíthassák. Különösen nagy hasznát veszik majd a kézikönyvnek a Magyar Szent Koronához visszacsatolt területeken visszamaradt vagy postai szolgálatba visszavett kártársaink.

Örömmel állapítjuk meg, hogy szakirodalmunk ismét értékes kézikönyvvel szaporodott.

Ugyancsak a m. kir. postavezérigazgatóság hivatalos kiadásában jelent meg **dr. Pázmány Ödön: Postakezelési tudnivalók postaahtisztek részére** c. kézikönyve. A kézikönyv előbb küldeményfajonként, majd munkakörök szerint csoportosítva ismerteti mindazokat az üzletszabályzati, díjszabási és kezelési tudnivalókat, melyeknek ismeretét minden postaahtisztnak — bárhol teljesít is szolgálatot — szüksége lehet. A kézikönyvből — rövidítés céljából — kimaradtak az olyan altszti munkahelyek *különleges tudnivalói*, amelyekre az érdekeltek külön kiképzésben részesülnek. (Pl. vám-, mozgópostaszolgálat stb.) A kézikönyv anyagát a szerző *kérdés-felelet* formájában állította össze, s figyelembe vette a szolgálat gyakorlati követelményeit. A kézikönyv nyelvezete hűen alkalmazkodik a célhoz.

—ny.

Külföldi lapszemle.

Journaux étrangers.

- Die Deutsche Post** (1940/38.). R a m - d o h r: Vereinfachungen im Fach- und Verwaltungsdienst.
- Die Deutsche Post** (1940/40.). Dr. B r e i t h a u p t: Fürsorge bei Personenschäden.
- Zur Technik der Statistik des Briefverkehrs.
- Die Deutsche Post** (1940/41.). Die Paketzonen und ihre Ermittlung.
- Die Deutsche Post** (1940/42.). Günstige Entwicklung bei der Deutschen Reichspost auch im Kriegsjahr 1939.
- Die Deutsche Post** (1940/43.). Dr. H a m m e r s t e i n: Die Ostmarkenzulage 1903 bis 1918 und die Aufbauzulage 1940.
- Die erste Berliner Stadtfernsprechanlage.
- Deutsche Postzeitung** (1940/18.). H. H ü b n e r: Kassentechnische Verwaltung der Wertzeichen.
- Deutsche Postzeitung** (1940/20) F r i t z S c h u l z: Ungenügende Anschrift schafft nutzlose Mehrarbeit.
- Mehrfach verwendbare Briefumschläge.
- L'Union Postale** (1940/9.). L e e m e y e r: La carte-lettre émise dans les Indes néerlandaises.
- L'Union Postale** (1940/10) Dr. C. R ü g e r: Le développement du Service des postes en Chine.

Szerkesztői üzenetek.

H. M. Budapest. Ugyanezt a célt szolgálja a vezérigazgató urunk által a közelmúltban létesített családvédelmi allap. Ezt az alapot a m. kir. posta jóléti alapítványának kezelési bizottsága kezeli. Ehhez kell intézni a kölcsön iránti kérelmeket is. Ebben a kölcsönben csak az a kincstári szolgálatban álló VIII. vagy annál alacsonyabb fizetési osztályban lévő postatisztviselő, altiszt, vagy egyéb alkalmazott részeshető, akinek legalább 2 gyermeke van és kizárólag a gyermekek tartós vagy súlyos betegsége, vagy a feleségnek gyermekágyból származó betegsége folytán olyan nagy összegű kiadásai merülnek fel, hogy azokat a saját anyagi erejéből nem tudja fedezni.

B. L. Kolozsvár. A kormány tekintettel volt arra, hogy a visszacsatolt keleti és erdélyi országrészekbe áthelyezett közalkalmazottaknak nem áll

módjukban bérelt lakásukat az áthelyezést megelőző időpontra felmondani s ezért a m. kir. pénzügyminiszter úr a 11.843/1940. II. fő számú rendeletében intézkedett, hogy az áthelyezettek részére rendkívüli segély engedélyeztessék. A rendkívüli segély csak az 1941. évi április hó végéig terjedő időre engedélyezhető és csak azokra a hónapokra, mely hónapokra nézve az áthelyezett hiteltérdemlő módon (a háztulajdonos vagy gondnok által kiállított nyilatkozattal, vagy más okirattal) igazolta, hogy az illető hónapban kétszeres lakbér fizetésének kötelezettsége terhelt, avagy aki a régi állomáshelyén a saját tulajdonát képező épületben (épületrészben) bírt lakását az áthelyezést követően igazoltan hasznosítani nem tudta. A rendkívüli segély összegének megállapításánál azoknál, akik új állomáshelyüket az 1941. feb-

ruár hó 1. előtt foglalják el, az 1941. évi január hó végéig az új állomáshely szerinti lakáspénzt, az 1941. évi február hó 1-étől kezdve pedig a régi állomáshely szerint járt lakáspénzt kell alapul venni. Azoknál, akik új állomáshelyüket az 1941. évi február hó 1-ét követő időpontban foglalják el, a rendkívüli segély összegének megállapításánál az új állomáshelyen járó lakáspénzt kell alapul venni. Abban az esetben, ha az áthelyezett új állomás-

helyét valamely hónapnak 2-től 15-ig bezárólag terjedő idő alatt foglalta el, az illető hónapra a különben megállapítható rendkívüli segélynek csak a feleösszege engedélyezhető. Ha pedig az áthelyezett az új állomáshelyét valamely hónapnak a 15. napját követő időpontban foglalta el, az illető hónapra rendkívüli segély nem engedélyezhető. P. E. Budapest. Levélben válaszolunk. Inconnu. Névtelen levelekre nem válaszolunk.

Olvasóinknak ezúton kívánunk nagyon boldog újsztendőt!

EGYESÜLETI ÉLET.

Elismerés. A kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium vezetésével megbízott m. kir. iparügyi miniszter úr a m. kir. kereskedelem- és közlekedésügyi minisztériumi igazoló bizottságok elnökeinek, *Mazurek* Ernő m. kir. postaigazgatónak, *dr. Bally* István m. kir. postaigazgatónak, *Kotsis* Antal m. kir. postaigazgatónak, *Fejér* Lajos m. kir. postaigazgatónak, *Kormány* Béla m. kir. postaigazgatónak, *dr. Margitfalvy* Sándor m. kir. postaigazgatónak, *dr. Kákósy* István m. kir. postatanácsosnak és *dr. Pető* Gyula m. kir. postatanácsosnak elnöki minőségükben kifejtett buzgó és értékes szolgálataikért elismerését és köszönetét fejezte ki.

A nagyváradai és kolozsvári postaigazgatóságok huszonnégyévi szünetelés után ismét megkezdték működésüket.

Mindkét igazgatóság működését ünnepléses keretek között Vezérigazgató urunk nyitotta meg, akit dr. Rátz Alfonz főigazgató, Ujj György műszaki főigazgató és dr. Pázmány Ödön tanácsos kísérték el nagyváradai, illetőleg kolozsvári útjára.

A nagyváradai postaigazgatóság megnyitása folyó évi november hó 30-án reggel 9 órakor Veni Sancte-val kezdődött a premonstreiek ősi templomában. A Szentmisen résztvett dr. *Kuzmich* Gábor postavezérigazgató és kísérete, valamint a váradai postaigazgatóság és az ottani hivatalok személyzete. A Szentmise után az igazgatóság pompásan feldíszített nagytermében gyülekezett a személyzet. Lel-

kes éljenzés fogadta Vezérigazgatónk, aki a következő beszéddel adta át az igazgatóság vezetését dr. Erdélyi Géza postaigazgatónak:

„1918. évben egy gonosz varázsnak hatása alatt a magyar fegyverek lehullottak, a magyar fegyverek ereje ellanyhult. Ennek nyomán 1919. április 20-án, Húsvét napján, Szent László városát idegen hatalom szállotta meg. Ennek nyomán a nagyváradai m. kir. kerületi postaigazgatóság működése lassan, fokozatosan megbénult. Hasztalan volt a magyarhú személyzet minden tiltakozása, hasztalan a vezetőknek és a legkisebb embereknek erőfeszítése, a lélekek minden kiállása, minden ellenkezése.

A nagyváradai kerületi postaigazgatóság működése a gonosz varázslat hatása alatt megbénult. De csak megbénult, meg nem halt, meg nem szűnt soha. Ezekben a tervekben, ebben az épületben és ebben a kerületben minden postaházban az ősi magyar lélek megmaradt, visszajárt, kísértett, számonkért és örködött. A menekültek visszavágyódása, az itthonmaradottak kemény, meg nem alkuvo kitaratása, a szenvedés és a hit ereje, nem esett áldozatul a gonosz varázsnak, a lelkierő felette maradt az anyagnak, felette maradt minden erőszaknak. És ma, 1940 november 30-án a nagyváradai m. kir. kerületi postaigazgatóság a kényszer alatt szünetelő működését újra felveszi, folytatja, megindítja azt a pezsgő életet, amely életnek a feladata a nemzetnek, a nemzet gazdasági életének, az egyénnek, társadalomnak és kulturális életnek szolgálata.

Emlékezzünk meg ma tisztelettel a 21 év lelki és testi vértanúiról s azokról, akik mindenüket odaadták azért, hogy továbbra is magyarok maradjanak. Voltak olyanok, akik odaadták lakásukat s hazájukból elmenekültek. Voltak olyanok, akik itthon húzódtak vissza szívükbe zárt bánatuk súlyával, de mindenki tudta, hitte, akarta, hogy megéri még a ragyogó napsütést.

Anélkül nem volna teljes a mai ünnepeink, ha meg nem emlékeznénk azokról, akik szenvedésükkel megkönnyítették munkánk újra megkezdésének lehetőségét. De nézzünk messzebb és idézzük fel az ösök szellemét mindaddig az időpontig, amíg ennek az igazgatóságnak a működése megkezdődött. 1850-ben nyílt meg a nagyvárad kerületi postaigazgatóság, amelynek több agilis, tevékeny, úgyszerető igazgatója közül csak kettőnek nevét említen, az egyik Gervay Mihályé, akinek nehéz feladata volt az egész magyar posta-intézménynek magyarrá tétele és a másik Siket Trajáné, aki a gonosz varázslat megjelenése idejében már ugyan nyugdíjban volt, de itt élt kartársai között és sokan, többen vannak, akik vele együtt működtek és az ő hatalmas, szintiszta magyar egyéniségének emléke előtt a legnagyobb tisztelettel hajolunk meg. 1919. évben, a megbénulás idejében itt élt, itt tilakozott mindaddig, míg őt is a keserű számkivetés ki nem űzte otthonából.

És ma, amikor a gonosz varázs 21 éves uralma után a nagyvárad kerületi postaigazgatóság veszi át az ügyek intézését, első óhajunk a Mindenható Istenhez szól, akitől áldást kérek munkájukra. A második szavam az igazgatóság és a végrehajtó tevékenység területén működő személyzethez szól. Köszönöm nekik, hogy odaadó, hűséges, szorgalmas tevékenységükkel az igazgatóság munkájának elvégzésére vállalkoztak, köszönöm azoknak, akik számkivetésükből hazatérve, erejüket az igazgatóság rendelkezésére bocsátották. Köszönetet mondok annak a kedves barátomnak, aki a nagyvárad igazgatóság volt könyvtárának lajstromát bujdosásában megőrizte és ma pár meleg sor kapcsán visszaadta, amit mi örizin meg nem szününk. Ezt a könyvet most úgy fogjuk tekinteni, mint a soha el nem múló szeretet és ragaszkodás jelet.

Köszönöm azoknak a kartársaimnak a lelkesedését, ragaszkodását, úgyszeretetét, akik az igazgatóság életrehívásának előmunkálatait végezték és akik ma teljes erővel ide állanak, hogy nem kímélve fáradságot, veszélyt, beállanak a sorba,

hogy katonái legyenek a nagyvárad postaigazgatóságnak.

Kérem Önöket, hogy egybeforrva, jókedvvel, töretlenül, lankadás nélkül szolgálják tovább hazánk eme részén a posta hivatását. A működésre feléledt igazgatóság vezetőjének minden jót kívánok. Legyen erős, kemény, de melegsívű vezetője a reá bízott tábornak és kérem a jó Isten áldását az ő munkájukra is.

A kényszerű szünetelés után az új életre lobbanó igazgatóság kezdje meg tehát azt a hűséges munkát, amely hűséges munkát a magyar állam és a magyar állam minden polgára tőlünk elvár, és amely munkát most a legjobb lélekkel teljesíteni mindig készek leszünk.

A nagyvárad postaigazgatóság működését ezzel a pillanattal hosszú szünetelés után felveszi. Utra bocsátom az igazgatóságot azzal, hogy a jó Isten áldja meg és a nemzet minden szeretetét, minden megbecsülését érdemelje ki munkásságával."

A nagy lelkesedéssel fogadott beszéd után dr. Erdélyi Géza igazgató, mint az igazgatóság újonnan megbízott vezetője a következő beszéddel vette át hivatalát:

„Mint a visszatért nagyvárad postaigazgatóság megbízott vezetője, mély tisztelettel és meleg szeretettel üdvözlöm Vezérigazgató Ur öméltsőségát, memkülönbben a vezérigazgatóság itt megjelenő kiváló tagjait, úgyszintén kedves vendégeinket.

Örömet szívűből mondok köszönetet Vezérigazgató uramnak, hogy nagy elfoglaltsága mellett is szakított magának időt arra, hogy ünnepélyünk fényét személyes megjelenésével emelje és bensőséges érzésből fakadó lelkes szavaival bennünket a további munkára serkentessen.

Mert ünnep ez a mai nap, postal szempontról mondhatni, történelmi jelentőségű, amikor egy rég szünetelő postal szerv új életre ébredésének, szárnya kelésének tanúi lehetünk.

Valamikor 22 év előtt a posta-intézmény terebélyes fája lombosodott ezen a helyen: A nagyvárad postaigazgatóság.

Az élet viharában szilárdan állott, szinte rendíthetetlenül. Azt hihettük volna, hogy semmiféle erő nem tudja ledönteni. De jött a kegyetlen végzet. A szigorú békeparancs derékban törte, lehullott a lombzata, el-sorvadtak az ágai, csak a gyökerek maradtak meg és elbűjva tengődtek a régi ősmagyar földben.

A felszín megváltozott. Idégen takaró került az ősi magyar földben szunnyadó gyökérezetre, — elvonva attól a magyar legyőt.

De ennek a gyökérzetnek reményszálai szívósan beletapadtak a felszín alatti magyar rögbe és lassan szívták magukba az életető nedvet.

Az idők kereke pedig járta a maga útját, tovább forgott, amit megállítani nem lehet!

A megdönthetetlen igazság, az erős hit, a bizakodó remény magasztos érzéseinek folyton éledő tüze lassanként leolvasztották a gyökereket elzáró idegen takarót. A felfelé kívánczó rügyek áttörték a külső kérget, új hajtásba szaladtak s mint az újra éledt nagyváradi postaigazgatóság csemetefája bontogatják ágaikat.

Ezt az újra hajtott csemetét kell nekünk most szorgalmas munkánk verejtékével locsolnunk, szellemi erőnk minden lehető eszközével nevelnünk és erősíteniünk, hogy majdan olyan terebélyes fává izmosodjék, mint amilyen elődje volt.

Büszkék lehetünk arra, hogy éppen mi reánk hárul ez a nemes és történelmi feladat, hogy Erdély kapujában őrtálló postaigazgatóság újracsédesében és továbbfejlesztésében tevékeny részt vehetünk.

De büszkeségünk csak akkor nyer igazi tartalmat, ha magyaros munkakészséggel, törhetetlen akaraterővel azon leszünk, hogy a nagyváradi postaigazgatóság rövid időn belül a régi fényében ragyogjon.

Nehéz, de férfias feladat, mert az akarat és tetterő fejlesztésének a legnemesebb postásceciók érdekében való legnagyobb felfokozását kívánja meg.

Hogy ennek a feladatnak meg tudjunk felelni, rendre és fegyelmre van szükségünk. De nem kiderőszakolt és rákényszerített fegyelmre, hanem olyan önfegyelmzésre, amely a lelki meggyőződésből fakad.

Ennek az előfeltétele pedig az önzetlenség, engedelmesség, szociális gondolkodás, megértés... és férfias tiszteletadás a feljebbvalók, előljárók iránt.

Jó vezetőnek csak azt nevezhetjük, aki az engedelmisséget megtanulta, aki nemcsak a nála magasabb rangút tiszteli, hanem megbecsüli a kisebb rangút is, különösen, ha erre a tiszteletre munkaszereletével rászolgál.

Mert aki az alacsonyabb rangútól a tiszteletet megtagadja, saját magát becséméli, mert elfelejtí, hogy valamikor ő is alacsonyabb rangú volt.

Akinek van erkölcsi bátorsága az alantás, jó munkateljesítménye után kijáró bábérokot learatni, legyen lelki ereje a jó munka teljesítőjét meg is becsülni.

Az imént említett lelki tulajdonságok azonban még önmagukban nem biztosítanak a munka sikerét. Ahhoz szükséges még felsőbbsegünk jótékonyan segítő keze,

melynek áldásos hatását volt szerencsém tapasztalni kiküldetésem első percétől kezdve.

Éppen ezért, amilyen hálatelt szívvel mondok köszönetet felsőbbségemnek azért az igazán atyai gondoskodásért és jóindulatú értékes támogatásért, mellyel a szervező igazgatóságot működése idején elhalmozta, éppen olyan reménykedő bizalommal kérem Vezérigazgató uramat, hogy ezt az életre kellett új igazgatóságot is ajándékozza meg segítő készségével, hogy ez a most még gyenge, fiatal hajtás majdan életerős, terebélyes fává növekedhessen.

Ismerve Vezérigazgató Urnak nemes szívét és gondolkodását, bizonyosra veszem, hogy eme tiszteletteljes kéresem meghallgatásra talál.

Ezért merem remélni, hogy ezeknek a segítő eszközöknek birtokában, a dolgozni akarás tüzetől hevítve be tudjuk tölteni hivatásunkat és komoly részesei lehetünk annak az együttesnek, mely a postaintézmény működését és fejlesztését van hivatva biztosítani és lehető magas színvonalra emelni.

A jövőbe vetett rendíthetetlen bizalommal fogunk tehát neki magasztos hivatásunknak, csöholjuk ki magunkból az alkotni akarás szikráját, hogy ennek a fénye ragyogja be előttünk a szebb és boldogabb jövő felé vezető utat...

Munkatársaimat arra kérem, hogy eme törekvésben igazi postás becsületességgel, szorgalommal, odaadással támogassanak, mert minden leírt betű, minden ki-mondott szó, minden kiadott intézkedés a postaintézményen keresztül a szeretett magyar haza javát szolgálja és növeli annak belső erejét.

Erre különösen most van szükség, amikor a nemzetek nagy túlekedésében mindenki arra törekszik, hogy Európa újjárendezésével minél megfelelőbb helyet tudjon magának biztosítani.

Erős a hitem, hogy ez a részünkre be is fog következni, a reményünk valóra válik, az igazság győzedelmeskedni fog, ezért imádkozhatjuk mindnyájan teljes bizalommal:

Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarországnak feltámadásában!
Ámen.

A beszéd végeztével dr. Erdélyi Géza igazgató felkérte Vezérigazgató urunkat, hogy írja alá elsőnek azt az emlékkönyvet, amelyet erre az alkalomra rendszerezített. A pompás, iparművészeti munkával díszí-

tett emlékkönyvet Vezérigazgatónk kész-
sággal írta alá.

Az emlékkönyv első oldalán a következő
szöveget olvassuk:

„A nagyvárad m. kir. postaigazgatóság
Keletmagyarország felszabadulásával hu-
szonkét évi szünetelés után a mai napon
újából megkezdte működését. Ennek az ör-
vendetes eseménynek emlékére hozzuk
mindenki tudomására, hogy az igazgatósá-
got *jakusseveczi és felső-radessichi dr.
Kuzmich Gábor* m. kir. postavezérigazga-
tója lelkes szavak kíséretében nyitotta meg
és adta át dr. Erdélyi Géza postaigazgató-
nak.

A megnyitás tényét az utókor számára
írásban örökítjük meg.

Nagyvárad, 1940. november 30.”

Ezután Vezérigazgató urunk egyenként
kezet fogott a jelenlevő kartársakkal és
szívélyesen elbeszélgetett velük.

Az ünnepélyt a Katolikus Kör helyisé-
gében 200 terítékes közebed követte, ame-
lyen dr. Kuzmich Gábor postavezérigazgató
a következő beszédben köszöntötte Kor-
mányzó Ur Ó Főméltóságát:

„A megújhódott nagyvárad postaigaz-
gatóság személyzetének első ünnepi aszta-
la mellől szálljon fel a magyarok hatalmas
Urához a fohász, hogy jószágos, bölcs és
szeretett Kormányzó Urunkat áldja meg és
segítse.. Harsanjon fel a kiáltás szívünk,
lelkünk mélyéről mélységes hódolattal:
Kormányzó Urunk Ó Főméltósága sokáig
éljen!”

Még együtt volt vidám hangulatban a
társaság, amikor Vezérigazgatónk és kí-
sérete autókra szállt, hogy folytassa útját
Kolozsvárra.

Kolozsvárott Márton Béla igazgató és az
igazgatóság tisztviselői fogadták a m. kir.
posta vezérigazgatóját.

Másnap, december hó 1-én reggel nagy
tömegben vonultak fel a kolozsvári postások
a sok vihart látott Szent Mihály templom-
hoz, ahol Szentmisen és szentbeszédben
vettek részt.

A Szentmise után fél 11 órakor kezdő-
dött a megnyitó ünnepség az igazgatóság
épületében. Itt is Vezérigazgató urunk volt
az első szónok, aki a következő beszéddel
adta át az igazgatóságot új vezetőjének:

„1918. decemberében, szent Karácsony
napján vonult be Kolozsvár városába az a
hatalom, amelynek bénító hatása alatt a
magyar impérium és annak keretén belül
a kolozsvári m. kir. kerületi postaigazga-
tóság működése is megbénult. Mondom,
megbénult, mert itt a hatalmat soha senki
át nem adta, itt soha senki idegen impé-
rium jogosságát el nem ismerte. Ezt a

postaigazgatóságot soha senki a bejövő-
nek jogosan oda nem adta, ez az igazga-
tóság 22 éven át is élt, volt és működött.
Ha megkérdézzük, hogy hogyan, azt mon-
dom, hogy lélekben működött. Az igazga-
tóság lelke, szelleme, öröklék megmaradt,
csak szerteszóródott. Szerteszóródott, visz-
szavomult, elaprózódott, menekültek, elbuj-
dosottak, félrevonultak lelkében és mind-
azok szívében, akik szerteszét küszködtek
a nagy magyar félben. Mindannyian, mind-
egyikünk, lett légyen idevalósi vagy a
csonkaországbeli, őrzött lelkében egy ki-
csiny tüzet, amelyet ápolt, gondozott és
továbbadta azt apa fiúknak, munkasorból
kihulló a munkasorba visszamaradónak.
És most, az Urnak 1940-ik évében, vissza-
tértünk ide. Elhoztuk ezt a megőrzött lel-
ket. A 22 évi gonosz varázslatt hatása alól
felszabadult postaigazgatóság életét lobo-
gó munkakedvvel felvesszük, folytatjuk és
dolgozunk hazánkért, folytatjuk pedig
ugyanazzal a magyar áldozatos lélekkel,
amellyel elődeink és őseink nekünk erre a
példát megmutatták. Ez a kerületi igaz-
gatóság 1892. óta működik. Ennek a szel-
lemi kincsét, a m. kir. szolgálat ügyének
lelkes, kifogástalan szolgálati akarjuk és
fogjuk továbbépitni. Kegyelettel gondo-
lunk azokra, akik 22 év szenvedését végig-
élték itthon vagy számkivetve és szeretet-
tel jövőnk testvéreink gondjainak enyhíté-
sére és jólétének munkálására. Átadom a
működésében megújuló igazgatóság vezeté-
sét Márton Béla postaigazgató barátom-
nak, akit ezennel az igazgatói székhelye fel-
avatok. Vegye fel munkatársainkkal a
munka fonalát és vezesse eredményre tá-
borát. Legyen melegsívű, igazságos, ke-
ménykezü vezető, aki nemcsak alárendelt-
jei élén áll, hanem velük együtt dolgozik,
jóban, rosszban velük és közöttük van.
Munkatársait kérem, hogy jó testvérként
egybeforrva működjenek és köszönöm ne-
kik, hogy erre a szép munkára szívesen
vállalkoztak. Köszönöm azoknak a munká-
ját, akik a felélesztés, a munka megkezdé-
sének pionir munkáját végezték és köszö-
nöm azoknak a vállalkozásait, akik tovább
fogják építeni az eléggé elhanyagolt, elha-
gyott állapotban lévő hírszolgálat kiépíté-
sét. Ennek az igazgatóságnak nemcsak a
lelki kapcsolatok megteremtésében, hanem
a tényleges reális munkák elvégzésében is
igen nagy és nehéz feladata van. Ritkán
áll igazgatóság olyan forgalmi összeköté-
tés és közlekedési nehézségek előtt, mint
amelyet itt találunk és amely közlekedési,
forgalmi nehézségek megoldása egy or-
szággrész jólétének fontos kulcsát képezi.
Emelkedett szellemű, áldozatos munkát

kérek és meg vagyok róla győződve, hogy mindannyian, mindazok, akik itt vagyunk, mindazok, akik csak lélekben vannak itt, készek vagyunk erre a tárgyilagos, önzetlen, hazánk iránt önfeláldozó, kartársaink iránt kollegiális, tiszta jó munkát szolgáltatni. Legyen ebben az igazgatóságban a munka mellett a jó szív és a kartársi összetartozás az irányadó eszme."

Vezérigazgató urunk beszédére Márton Béla postaigazgató a következő szavakkal válaszolt:

„Valamennyi munkatársam nevében hála szívvel köszönöm, hogy az idegen impérium alatt 22 eszendőn át szünetelt kolozsvári magyar királyi postaigazgatóság újraindulásának napján körünkben megjelenni és ennek az adottságok külsőségeiben egyszerű, de bensőkben és a hazafias érzés tüztől pirosító ünnepélyünk fényét és díszét kíséretével együtt emelni és ezt a mi két évtizeden át hol reméléssel, hol csüggedéssel, de mindenkor töretlen hittel várt újraindulásunkat a jelenlévők mind-egyike részére soha sem felejtendő élményre varázsolni méltóztatott.

A szemünkben megcsillanó fény, az arcunkról sugárzó ünnepi hangulat bizonyosága a bensőséges átérzésnek, hogy magasztos és boldog nekünk az óra, amelyben a kolozsvári postaigazgatóság újraindulását ünnepeljük.

Méltóságos Vezérigazgató Ur!

Köszönöm, hogy a most reánk váró munka sikeres végzéséhez hathatós segítségét, bőkezű és áldozatkész támogatását kilátásba helyezni és eredményes működésünkbe vetett bizalmáról biztosítani kegyeskedett.

Végül köszönöm azokat a megtisztelő és jóságos szavait, amelyeket hozzám intézni szíves volt és hogy eddig szerény működésem jutalmazására ennek az igazgatóságnak élére állított.

Én a magam részéről a meghittségnek azt a meleg hangulatát, amelyet Vezérigazgató Urunk nyújt és kedves szavai most oly spontán közénk varázoltak, hálás köszönettel fogadom viszonzásul azért a kartársias érzésért, amellyel munkatársaim iránt mindenkor változatlanul viseltem. Szíllárd meggyőződésem, hogy a kartársias érzés ápolása még a mi felelősségteljes, idegőrlő és zaklatott munkánkat is nyugodtabbá csillapítja, a négy hivatalos falak között, sokszor napestig tartó nehéz robotot önkéntes és áldozatos munkássággá nemesíti, a legtöbbször nem magunk választotta, kényszerű együttlétet szívélyessé és barátságossá alakítja. A kartársias érzés ápolásából fakad egymás munkásságának

őszinte elismerése, az egymás önzetlen megsegítésére irányuló készség és a munkaeredmény szempontjából oly fontos igazi összefogás.

Biztosan remélem, hogy a sikeres működésnek és a jó munkának e szükséges előfeltételeit a kolozsvári postaigazgatóság frissen alakított személyzeténél csakhamar megteremtjük.

Erdélyi testvéreinkkel zavartalan lelki harmoniában és a legteljesebb szolidaritásban működven, az igazi történelmi erdélyi szellemnek és a székelyföld nemes hagyományainak tiszteletbentartása mellett rajta lesziünk, hogy vállvetett, derekas munkával teljesítsük kötelességünket és hogy a nemzeti feltámadás munkájának reánk eső részét mi is elvégezzük.

Igérem, hogy a vezetésemre bízott személyzet a magyar közhivatalnok kötelességteljesítés egyenes útján haladván, törhetetlen hűséggel a magyar alkotmány eszméjéhez, a szolgálattal törődik és távortartja magát a magyar egységet megbontható, széthúzásra irányuló politikai befolyásoktól, távortartja magát a politikai akciókban való tevékeny részvételtől.

Bízom abban, hogy az eredményes munka e szükséges előfeltételeinek megteremtésével képesek leszünk azokra a teljesítményekre, amelyeknek birtokában a kolozsvári postaigazgatóság teljes megelégedésre be tudja majd tölteni azt a hivatott szerepét és rendeltetését, amely ezt a Kárpátok keleti bércei mentén elterülő hatalmas erdélyi kerületet arányainál fogva méltán megilleti.

Adja Isten, úgy legyen.

Most pedig, amikor Vezérigazgató urunk kezéből a hatalmat átveszem és személyzetem élén a munkával, megindulok, tisztelettel arra kérem Öméltóságát, írja be legelsőnek nevét ebbe az emlékkönyvbe."

Lelkes taps követte a sikerült beszédet, amelynek végén Vezérigazgatónk a következő beszéd kísérte: "Itt is aláírta az igazgatóság újonnan rendszeresített díszes emlékkönyvét.

„Köszönettel veszem azt a megtiszteltetést, hogy a kolozsvári m. kir. postaigazgatóság megindulásának pillanatában ezt az emlékkönyvet aláírhatom. Aláírom azzal az óhajjal, azzal a kívánsággal, hogy minél több dicsőséges lapja legyen ennek az albumnak, mely dicsőséges lap tudom, hogy csak anyag, ehhez a tartalmat, a lényegét apró emberek nagy erőfeszítése, nagy lélekkel, nagy áldozattal teremtheti csak meg. Igérjük meg, hogy mindannyian, legkisebbitől legnagyobbig, mind áldozatos lélekkel, önfeláldozó szeretettel és hazánk

iránti hűséggel fogunk dolgozni, hogy minél több dicső lapot írhasanak alá utódaink és az a sor, aki utánunk következnek és akikre jöhetnek megpróbáltatások, jöhetnek sötét napok, jöhetnek dicsőséges korszakok, de minden postás sziklaszilárd, egyszerű lelkes munkása kell, hogy maradjon a magyar hazának.

Most pedig, amikor aláírtam, azt kérem, hogy mindannyian, akik itt vannak, szorítsanak velem kezét, nézzenek a szemembe és mind maguk nevében, mind pedig azok nevében, akik nincsenek itt és akik talán még lélekkben nincsenek ott, ahol mi, azok részére is átugározzák azt az akaratot, amely akaratot mi itt képviselünk és apostolai lesznek annak a gondolatnak, amely gondolatot mi szolgálmi akarunk.

A megnyitóünnepséget közebed követte, amelyen Vezérigazgatónk a következő beszéddel köszöntötte fel a Kormányzó Ur Ó Főméltóságát.

„A küzdő ember legnagyobb erőssége a példa. A példa, amely felemel, erősít s az erőt fokozza.

Mi küszködő, dolgozó, hívő magyarok, akik a szenvedések tüzeiben adjuk bizonyosságát nemzetünk erejének, s akik a kolozsvári postai igazgatóságnak 22 évi születése után ma itt ünnepi lélekkel gyűltünk össze, oly példára tekintünk, amely mindnyájunk erejét megsokszorozza.

Kormányzó urunk Ó Főméltósága jár elől az élen. Tőle látjuk, tanuljuk az önfeláldozó, kemény magyar lélek munkáját.

Ezt a példát követjük és kérjük a mindenható Istent, hogy Kormányzó urunk munkáját áldja meg és éltesse őt soká.”

Lelkes hangulatban sokáig volt együtt a közebeden résztvevő társaság.

A soproni postai igazgatóság távozó vezetőjének búcsuztatása és a hivatalbalelő vezető beiktatása.

Ünnepre gyűlt össze november 25-én a soproni postai igazgatóság és postahivatalok személyzete. Ünnepelte a szolgálati idejének betöltésével nyugalomba vonuló vezetőjét,

dr. Hollán Péter postafőigazgatót és üdvözölte a hivatalbalelő új vezetőjét, Kiss István postafőigazgatót.

Megtisztelte látogatásával az ünnepséget dr. Kuzmich Gábor postavezérigazgató, aki a postavezérigazgatóság személyzeti osztálya vezetőjének, dr. Rätz Alfonz postafőigazgatónak társaságában érkezett Sopronba.

Vezérigazgató elsősorban elbúcsúztatta a távozó kerületi vezetőt. „A mérlegnek két serpenyője van — mondotta. — Az egyik serpenyőt nagyon lehúzza az emberi érzés, ami búcsuzással jár, de nagymértékben és Hollán Péter főigazgatónál teljes egészében ellensúlyozza a mérleg másik serpenyőjében az a súly, amely a jól végzett munkával, a személyzet által biztosított ragaszkodás és szeretet jóérzésével jár.” Ezután Kiss Istvánhoz, az új vezetőhöz fordult a Vezérigazgató. „Kemény, erőskezű, szigorú vezetőnek kell lenni, azonban az erős, kemény kezű a meleg szívű, a szigorú a megértő, a mindenkori helyzetbe való beleélni tudás és az emberszeretet vezesse. Ebben a reményben mondok köszönetet a távozó kerületi főigazgatónak és iktatom tisztességébe az új kerületi főigazgatót.”

A Vezérigazgató szavai után dr. Hollán Péter keresetlen szavakkal mondott köszönetet a személyzetnek és kérte, hogy tartásuk meg jóemlékezetükben.

Majd Kiss István főigazgató köszönte meg Vezérigazgatóknak a kitüntetését, hogy beiktatására nagyfokú elfoglaltsága ellenére személyesen jött el. „A személyzetnek atyja leszek — mondotta — szigorú, de igazságos, keménykezű, de jószívű, pontos munkát kívánó, de megértő atyja. Megköszönöm dr. Hollán Péter főigazgató úrnak azt az igazi, önzetlen jóindulatot, amelyet irányomban vezetése alatt mindig tapasztaltam.”

Ezután a megjelent személyzet a távollévők nevében is kézfogással megerősített fogadalmat tett a Vezérigazgatónak, hogy az új kerületi főigazgató vezetése alatt is pontos postásmunkát fog végezni.

SZERKESZTŐSÉG:

I., KRISZTINA-KÖRÚT 12. II. 204. TÁVBESZÉLŐ: 150—597.

MŰSZAKI KÖZLEMÉNYEK: (Társszerkesztő)

XI. VÁSÁRHELYI PÁL-U. 4/6. TÁVBESZÉLŐ: 258—280.

KIADÓHIVATAL:

I., KRISZTINA-KÖRÚT 12. IV. 432. TÁVBESZÉLŐ: 156—841.

Előfizetési ár évi 10 P. Postai alkalmazottaknak évi 5 P.

Felelős kiadó: DR. LUKÁSZ ALFONZ, m. kir. postatitkár.